

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta)

12 mai 2011 *

În cauzele conexate T-267/08 și T-279/08,

Région Nord-Pas-de-Calais (Franța), reprezentată de M. Cliquennois și de F. Cave-
don, avocați,

reclamantă în cauza T-267/08,

Communauté d'agglomération du Douaisis (Franța), reprezentată de M. Y. Benja-
min și de D. Rombi, avocați,

reclamantă în cauza T-279/08,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de domnii C. Giolito și B. Stromsky, în calitate de
agenți,

pârâtă,

* Limba de procedură: franceza.

având ca obiect, inițial, o cerere de anulare a Deciziei C(2008) 1 089 final a Comisiei din 2 aprilie 2008 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii Arbel Fauvet Rail SA și ulterior, o cerere de anulare a Deciziei C(2010) 4112 final a Comisiei din 23 iunie 2010 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii Arbel Fauvet Rail,

TRIBUNALUL (Camera a opta),

compus din domnul L. Truchot (raportor), președinte, doamna M. E. Martins Ribeiro și domnul H. Kanninen, judecători,

grefier: doamna C. Kristensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 noiembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

- ¹ Arbel Fauvet Rail (denumită în continuare „AFR”) este un constructor de material rulant de uz industrial cu sediul în Douai, în Franța.

- 2 La 4 iulie 2005, această societate a obținut de la Région Nord-Pas-de-Calais (denumită în continuare „Région NPDC”) și de la Communauté d’agglomération du Douaisis (denumită în continuare „CID”) două avansuri în cuantum de un milion de euro fiecare, cu o rată a dobânzii anuale de 4,08 % și rambursabile prin plăți semestriale pe parcursul a trei ani începând cu 1 ianuarie 2006.
- 3 În urma unei plângeri, Comisia Comunităților Europene a solicitat autorităților franceze comunicarea de informații privind aceste măsuri. Autoritățile franceze au răspuns la această solicitare prin scrisorile date 27 aprilie și 24 octombrie 2006 și, respectiv, 30 ianuarie și 6 iunie 2007.
- 4 Printr-o scrisoare din 12 septembrie 2007, Comisia a informat Republica Franceză cu privire la decizia de deschidere a procedurii oficiale de investigare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE (denumită în continuare „decizia de deschidere”).
- 5 Decizia de deschidere a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 24 octombrie 2007 (JO C 249, p. 17). Comisia a invitat persoanele interesate să își prezinte observațiile cu privire la măsurile în cauză.
- 6 Comisia a primit observațiile autorităților franceze prin scrisorile din 12 octombrie 2007 și, respectiv, din 18 și din 19 decembrie 2007. Comisia nu a primit observații din partea persoanelor interesate.
- 7 Prin Decizia C(2008) 1 089 final din 2 aprilie 2008 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii AFR (JO L 238, p. 27, denumită în continuare „decizia inițială”), Comisia a decis că avansurile acordate de Région NPDC și de CID constituie ajutor de stat. Fiind vorba despre un credit acordat unei întreprinderi în dificultate, a cărui rambursare nu a fost asigurată prin nicio garanție,

Comisia a apreciat valoarea acestui ajutor ca fiind egală cu diferența dintre dobânda care a fost în mod efectiv aplicată și dobânda cu care întreprinderea beneficiară ar fi putut să obțină același credit pe piața privată.

- 8 Comisia a considerat că ajutorul de stat acordat de Republica Franceză întreprinderii AFR era incompatibil cu piața comună. În consecință, Comisia a dispus recuperarea de către Republica Franceză, de la beneficiar, a ajutorului împreună cu dobânzi.

Procedura și noi extinderi în cursul judecății

- 9 Prin cererile introductive depuse la grefa Tribunalului la 11 iulie 2008 și, respectiv, la 17 iulie 2008, Région NPDC și CID au introdus acțiunile T-267/08 și, respectiv, T-279/08, care, într-o primă fază, au avut ca obiect o cerere de anulare a deciziei inițiale.
- 10 În memoriul în replică, Région NPDC a solicitat conexarea cauzelor T-267/08 și T-279/08. Comisia nu a formulat nicio obiecție cu privire la această cerere, iar CID a solicitat admiterea ei.
- 11 Prin Ordonanța din 19 februarie 2009, președintele Camerei a șasea a Tribunalului a dispus, în temeiul articolului 50 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, conexarea cauzelor T-267/08 și T-279/08 pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

- ¹² La 23 iunie 2010, Comisia a revocat decizia inițială pentru motivul că, în lumina Hotărârii Tribunalului din 3 martie 2010, Freistaat Sachsen și alții/Comisia (T-102/07 și T-120/07, Rep., p. II-585, denumită în continuare „Hotărârea Biriă”), aceasta nu era motivată corespunzător cerințelor legale în ceea ce privește stabilirea valorii ajutorului.
- ¹³ Decizia inițială a fost înlocuită cu Decizia C(2010) 4112 final a Comisiei din 23 iunie 2010 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii AFR (denumită în continuare „decizia atacată”) prin care Comisia, pe de o parte, a confirmat incompatibilitatea acestui ajutor cu piața comună, iar pe de altă parte, a dispus recuperarea de către Republica Franceză, de la beneficiar, a ajutorului menționat împreună cu dobânzi.
- ¹⁴ La 23 august 2010, în observațiile prezentate în urma adoptării deciziei atacate, Région NPDC și CID, pe de o parte, au precizat că, în pofida revocării deciziei inițiale, nu doreau să renunțe la concluziile formulate inițial în acțiunile lor, iar pe de altă parte, au solicitat acordarea posibilității de a-și adapta concluziile astfel încât acțiunile lor să privească și decizia atacată.
- ¹⁵ La 27 septembrie 2010, Comisia a răspuns la observațiile prezentate de reclamante la 23 august 2010. Aceasta a renunțat la capătul de cerere privind obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată și a solicitat ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.
- ¹⁶ Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată, judecătorul raportor a fost repartizat la Camera a opta, căreia, în consecință, i-a fost atribuită prezenta cauză.

- 17 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a opta) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a adresat întrebări scrise părților și Comisiei. Acestea au răspuns la întrebările scrise în termenul stabilit.
- 18 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 11 noiembrie 2010.

Concluziile părților

- 19 În cauza T-267/08, Région NPDC solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate;
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

- 20 În cauza T-279/08, CID solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate;
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

21 În cauzele T-267/08 și T-279/08, Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunilor ca nefondate;
- obligarea fiecărei părți să suporte propriile cheltuieli de judecată.

În drept

A — Cu privire la consecințele procedurale ale revocării deciziei inițiale și ale înlocuirii acesteia cu decizia atacată

22 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 12 și 13 de mai sus, decizia inițială a fost revocată și a fost înlocuită, după depunerea cererilor introductive, cu decizia atacată. Reclamantele au solicitat acordarea posibilității de a-și adapta concluziile inițiale astfel încât acțiunile lor să privească și anularea deciziei atacate.

23 În această privință, trebuie amintit că, atunci când o decizie este, în cursul procedurii, înlocuită cu o altă decizie având același obiect, aceasta trebuie considerată un element nou care îi permite reclamantului să își adapteze concluziile și motivele. Astfel, ar fi contrar unei bune administrări a justiției și cerinței de economie procedurală ca reclamantul să fie obligat să introducă o nouă acțiune. În plus, ar fi injust ca instituția în cauză, pentru a face față criticilor conținute într-o cerere introductivă prezentată instanței Uniunii împotriva unei decizii, să poată adapta decizia atacată sau să o înlocuiască și să invoce, în cursul judecății, această modificare sau această înlocuire

pentru a priva cealaltă parte de posibilitatea de a-și extinde concluziile și motivele inițiale cu privire la decizia ulterioară sau de a prezenta concluzii și motive suplimentare împotriva acesteia (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2006, Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran/Consiliul, T-228/02, Rec., p. II-4665, punctul 28 și jurisprudența citată).

- ²⁴ Așadar, în speță, trebuie, pe de o parte, să se considere că cererile reclamantelor formulate într-o primă fază care urmăreau anularea deciziei inițiale au rămas fără obiect ca urmare a revocării acestei decizii prin decizia atacată, astfel încât nu mai este necesară pronunțarea pe fond cu privire la aceste cereri, și, pe de altă parte, să se admită noile cereri ale reclamantelor, menționate la punctul 14 de mai sus, să se considere că acțiunile acestora urmăresc anularea deciziei atacate și să se permită părților să reformuleze concluziile, motivele și argumentele lor în lumina acestui nou element, ceea ce implică și dreptul lor de a prezenta concluzii, motive și argumente suplimentare.

B — Cu privire la cererea de anulare a deciziei atacate

- ²⁵ Acțiunea T-267/08 cuprinde șapte motive. Primul motiv este întemeiat pe încălcarea obligației de motivare. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiilor contradictorialității, egalității, bunei administrări, respectării identității constituționale a statelor membre și protecției încrederii legitime. Al treilea motiv este întemeiat pe o eroare vădită de apreciere legată de neluarea în considerare a particularității juridice a autorului ajutorului. Al patrulea motiv este întemeiat pe încălcarea articolului 107 alineatul (1) TFUE. Acest motiv cuprinde două aspecte care se referă la o eroare de apreciere în ceea ce privește originea fondurilor și, respectiv, o eroare în calificarea AFR ca fiind o întreprindere în dificultate. Al cincilea motiv este întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește pretinsul avantaj de care AFR ar fi beneficiat de pe urma avansurilor rambursabile. Al șaselea motiv este întemeiat pe o

eroare de apreciere a valorii ajutorului. Al șaptelea motiv este întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare în cadrul procedurii contencioase și pe un abuz de putere.

- ²⁶ Acțiunea T-279/08 cuprinde patru motive. Primul motiv este întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiului contradictorialității. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea obligației de motivare. Al treilea motiv este întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de întreprindere în dificultate. Al patrulea motiv este întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de resurse de stat.
- ²⁷ Pe de altă parte, în cursul ședinței, CID a invocat un al cincilea motiv, întemeiat pe eroarea vădită de apreciere a Comisiei în ceea ce privește lipsa garanțiilor care să asigure rambursarea avansurilor.

1. Cu privire la admisibilitatea celui de al cincilea motiv al acțiunii T-279/08

a) Argumentele părților

- ²⁸ În ședință, CID a arătat că Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin faptul că a considerat că avansurile rambursabile în litigiu au fost acordate fără nicio garanție care să asigure rambursarea acestora. Plata avansului de către CID ar fi fost astfel condiționată de fuziunea irevocabilă dintre AFR și Lormafer, o societate controlată de societatea Arbel SA. Această fuziune ar constitui o garanție ținând seama de faptul că, pentru creditorii, ar crește baza de recuperare a datoriilor ca rezultat al fuziunii.

- 29 În ședință, Comisia a susținut că acest motiv trebuie declarat inadmisibil, întrucât a fost invocat tardiv. Cu titlu subsidiar, Comisia a menționat că condiția de care depindea plata ajutorului, invocată de CAD, nu putea fi asimilată din punct de vedere juridic unei garanții și că plata avansurilor în litigiu nu a fost subordonată constituirii vreunei garanții.
- 30 Ca răspuns la excepția inadmisibilității ridicată de Comisie, CID a arătat că argumentul în discuție figura la punctul 30 din cererea sa introductivă și că condiția invocată era menționată în procesul-verbal al ședinței de deliberare a consiliului CID din 24 iunie 2005, care constituie anexa A.2 la cererea sa introductivă.

b) Aprecierea Tribunalului

- 31 Trebuie amintit că, în temeiul dispozițiilor articolului 44 alineatul (1) litera (c) coroborate cu dispozițiile articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, cererea de sesizare a instanței trebuie să cuprindă obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate și că invocarea de motive noi pe parcursul procesului este interzisă, cu excepția cazului în care aceste motive se bazează pe elemente de drept și de fapt care au apărut în cursul procedurii.
- 32 În speță, trebuie să se constate că reclamanta, contrar susținerilor sale, nu a invocat acest motiv în cererea introductivă. Astfel, punctul 30 al cererii introductive nu face decât să menționeze că avansurile în litigiu au fost acordate de CID „cu anumite condiții”, fără a pretinde că, printre aceste condiții, fuziunea irevocabilă dintre AFR și Lormafer ar constitui o garanție și că, prin urmare, Comisia ar fi săvârșit o eroare vădită de apreciere prin faptul că a considerat că nicio garanție nu asigură rambursarea avansurilor. De altfel, procesul-verbal al ședinței de deliberare a consiliului CID, care figurează în anexa A.2 la cererea introductivă, nu face decât să precizeze care erau condițiile pentru plata avansului, fără să facă referire la vreo garanție care să asigure rambursarea avansului menționat și în orice caz, nu poate fi interpretat ca

fiind o invocare a acestui motiv. Trebuie adăugat că acest motiv nu mai este invocat de reclamantă prin cererea de adaptare a concluziilor și a motivelor sale menționată la punctul 14 de mai sus.

33 Pe de altă parte, reclamanta nu pretinde că motivul menționat se întemeiază pe elemente de drept și de fapt care ar fi apărut în cursul procedurii.

34 Prin urmare, în conformitate cu prevederile Regulamentului de procedură menționate la punctul 31 de mai sus, motivul întemeiat pe o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește lipsa garanțiilor care să asigure rambursarea avansurilor, invocat în cursul ședinței, trebuie respins ca inadmisibil.

35 *Ad abundantiam* și presupunând chiar că acest argument ar putea fi considerat o dezvoltare a unui motiv invocat anterior și, ca atare, admisibil (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 19 mai 1983, Verros/Parlamentul European, 306/81, Rec., p. 1755, punctul 9, și Hotărârea Curții din 22 noiembrie 2001, Țările de Jos/Consiliul, C-301/97, Rec., p. I-8853, punctul 169), acesta trebuie, în orice caz, respins. Astfel, condiția impusă pentru plata avansului acordat de CID, și anume fuziunea dintre societățile AFR și Lormafer, nu conferă CID o situație privilegiată în raport cu ceilalți creditori ai AFR. Aceasta nu constituie nici un angajament luat față de CID de către un terț, nici alocarea unui bun pentru plata preferențială a CID. Astfel, aceasta nu poate fi considerată o garanție care asigură rambursarea avansului menționat. Așadar, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere cu privire la acest aspect.

2. Cu privire la primul motiv al acțiunii T-267/08 și la al doilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiate pe încălcarea obligației de motivare

a) Argumentele părților

³⁶ Région NPDC susține că decizia atacată este viciată de lipsa motivării. Cu titlu introductiv, aceasta subliniază că Comisia a efectuat o examinare globală și solidară a ajutorului acordat AFR, pe care l-a considerat ca fiind un ajutor unic, iar nu ca fiind două ajutoare distincte, acordate de Région NPDC, pe de o parte, și de CID, pe de altă parte.

³⁷ Région NPDC susține că motivarea este eronată în ceea ce privește ajutorul acordat de CID din moment ce, în considerentul 18 al deciziei inițiale, Comisia a menționat că acest ajutor a fost acordat de comunele aparținând CID. Or, CID ar fi o instituție publică autonomă pe plan administrativ și bugetar, distinctă din punct de vedere juridic de comunele din care este compus, cu care se pot stabili relații contractuale și care are competențe și o identitate fiscală proprii. Motivarea privind pretinsul ajutor acordat de comunele menționate ar fi, prin urmare, inefficientă, ceea ce ar face ca motivarea privind ajutorul acordat de CID să fie inexistentă. Rectificarea erorii care figurează în considerentul 18 al deciziei inițiale, efectuată de Comisie în considerentul 27 al deciziei atacate, nu ar fi avut ca rezultat dispariția acestui viciu de formă, întrucât Comisia nu a explicat această schimbare a calificării.

³⁸ Prin urmare, motivarea privind partea regională a ajutorului ar trebui de asemenea să fie considerată inexistentă în temeiul principiului indivizibilității motivării.

- 39 Cu titlu subsidiar, în cazul în care Tribunalul ar trebui să considere că motivarea este divizibilă, ar rezulta o insuficiență a motivării privind partea regională a ajutorului, întrucât aprecierea situației AFR a fost efectuată pornind de la un ajutor total de două milioane de euro. Aprecierea noțiunii de avantaj pentru întreprindere s-ar fi întemeiat, așadar, pe baze eronate.
- 40 CID arată că decizia atacată este viciată, astfel cum era și decizia inițială, de o insuficiență a motivării în ceea ce privește metoda utilizată pentru stabilirea valorii ajutorului, care se întemeiază pe o majorare cu 800 de puncte de bază a ratei dobânzii de referință (denumită în continuare „prima de risc”). Astfel, Comisia s-ar limita să facă trimitere, pe de o parte, la decizia inițială și, pe de altă parte, la Comunicarea 2008/C 14/02 a Comisiei privind revizuirea metodei de stabilire a ratelor de referință și de scont (JO C 14, p. 6, denumită în continuare „Comunicarea din 2008 privind ratele de referință”). Or, pe de o parte, decizia inițială ar fi fost revocată întrucât calculul primei de risc menționate era insuficient motivat și, pe de altă parte, simpla trimitere la textele aplicabile, fără nicio precizare corespunzătoare situației în cauză care să permită verificarea pertinentei analizei, ar fi, potrivit jurisprudenței, insuficientă, întrucât nu ar permite Tribunalului să controleze validitatea metodei utilizate pentru stabilirea majorării dobânzilor.
- 41 În memoriul în replică, CID susține în plus că Comisia a efectuat o examinare globală și solidară a mecanismului avansurilor rambursabile acordate AFR, cu toate că, în fapt, ar exista două avansuri distincte.
- 42 Comisia solicită respingerea prezentelor motive.

b) Aprecierea Tribunalului

- 43 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, întinderea obligației de motivare depinde de natura actului în cauză și de contextul adoptării sale. Motivarea

trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției, astfel încât, pe de o parte, să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate în scopul de a-și putea apăra drepturile și de a verifica dacă decizia este sau nu este întemeiată și, pe de altă parte, să permită instanței Uniunii să își exercite controlul de legalitate. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 296 TFUE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă. În special, Comisia nu este obligată să ia poziție cu privire la toate argumentele invocate în fața sa de persoanele interesate, ci este suficient ca ea să expună situația de fapt și considerațiile juridice care prezintă o importanță esențială în economia deciziei (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Corsica Ferries France/Comisia, T-349/03, Rec., p. II-2197, punctele 62-64 și jurisprudența citată).

⁴⁴ În plus, atunci când o decizie a fost adoptată într-un context bine cunoscut de persoana interesată, aceasta poate fi motivată în mod succint (Hotărârea Curții din 26 noiembrie 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique și alții/Comisia, 73/74, Rec., p. 1491, punctul 31, și Hotărârea Curții din 30 septembrie 2003, Germania/Comisia, C-301/96, Rec., p. I-9919, punctele 89 și 92).

⁴⁵ Se impune să se amintească, de asemenea, jurisprudența potrivit căreia obligația de motivare constituie o normă fundamentală de procedură care trebuie diferențiată de problema temeiniciei motivării, aceasta din urmă ținând de legalitatea pe fond a actului litigios (Hotărârea Curții din 22 martie 2001, Franța/Comisia, C-17/99, Rec., p. I-2481, punctul 35, Hotărârea Tribunalului din 12 noiembrie 2008, Evropaiki Dynamiki/Comisia, T-406/06, nepublicată în Repertoriu, punctul 47, și Hotărârea Tribunalului din 20 mai 2009, VIP Car Solutions/Parlamentul European, T-89/07, Rep., p. II-1403, punctul 63). Motivele și argumentele care urmăresc contestarea temeiniciei acestui act sunt, așadar, ineficiente în cadrul unui motiv întemeiat pe nemotivare sau pe motivarea insuficientă (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, Olympiaki Aeroporia Ypiresies/Comisia, T-68/03, Rep., p. II-2911, punctul 79, și Hotărârea Birea, punctul 12 de mai sus, punctul 210).

Cu privire la primul motiv al acțiunii T-267/08

46 Région NPDC susține, în esență, că decizia atacată ar fi viciată de lipsa motivării, întrucât din aceasta ar reieși că Comisia a considerat că avansul rambursabil acordat de CID ar fi fost acordat de comunitățile aparținând CID.

47 Cu toate acestea, trebuie să se considere că, întrucât decizia inițială a fost revocată, Région NPDC nu se poate prevala în mod util împotriva deciziei atacate de o pretinsă lipsă a motivării acestei decizii. Pe de altă parte, considerentele (16), (17) și (27) ale acestei din urmă decizii identifică în mod clar și neechivoc CID, iar nu comunele care o compun, ca fiind colectivitatea care a acordat unul dintre cele două avansuri rambursabile în litigiu, astfel încât prezentul motiv trebuie înlăturat ca neîntemeiat în fapt.

Cu privire la al doilea motiv al acțiunii T-279/08

48 Motivul cuprinde două aspecte. Primul aspect se referă la o motivare insuficientă privind metoda de stabilire a valorii ajutorului. Al doilea aspect se referă la o lipsă a motivării care decurge din examinarea globală și solidară a ajutorului acordat AFR.

— Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o motivare insuficientă privind metoda de stabilire a valorii ajutorului

49 În decizia atacată, Comisia a prezentat metoda de stabilire a valorii ajutorului în următorii termeni:

„(49) În cazul ajutoarelor acordate sub formă de credite întreprinderilor în dificultate, elementul de ajutor este constituit din diferența dintre dobânda aplicată efectiv și dobânda pe care ar fi putut să o obțină întreprinderea beneficiară pentru același credit pe piața privată.

(50) Conform Comunicării sale din 1997 privind ratele de referință, Comisia stabilește ratele de referință despre care se presupune că reflectă nivelul ratei dobânzii medii pe piață pentru împrumuturi pe termen mediu și lung, acestea împrumuturi fiind însoțite de garanții normale. Comunicarea menționată subliniază de asemenea că rata de referință este un plafon minim care poate fi majorat în situații care implică riscuri speciale, cum ar fi atunci când întreprinderea se află în dificultate sau când garanțiile solicitate în mod normal de bănci lipsesc. În astfel de situații, majorarea poate fi de 400 de puncte de bază sau mai mult. Comunicarea din 1997 privind ratele de referință nu precizează dacă diferențele prime de risc pot fi cumulate dacă se iau în considerare diferite riscuri. Cu toate că acest cumul nu este exclus, Comisia trebuie să motiveze în decizia sa metoda utilizată în vederea cumulării diferitelor prime de risc, recurgând la o analiză a practicii piețelor financiare. [...]

(51) În 2004, [un] birou de audit [...] a efectuat un studiu [...] pentru Comisie (denumit în continuare «studiul»). Pe baza unei cercetări empirice, studiul identifică primele care pot fi observate pe piață pentru diferite categorii de riscuri referitoare la întreprinderi sau la tranzacții (însoțite de garanții variabile). Studiul arată în mod clar că prezența simultană a diferitelor aspecte ale riscurilor (solvabilitatea împrumutatului, garanții) se materializează sub formă de majorări care trebuie adăugate la rata de bază.

(52) În urma studiului, abordarea Comisiei în ce privește stabilirea elementului de ajutor din cadrul împrumuturilor a fost nuanțată și precizată în Comunicarea sa din 2008 privind revizuirea metodei de stabilire a ratelor de referință și de scont [...] (denumită în continuare «Comunicarea din 2008 privind

ratele de referință»). Această comunicare reflectă metoda preconizată de studiul menționat și prevede adăugarea unor diverse majorări la ratele de bază, atât în funcție de solvabilitatea întreprinderii, cât și în funcție de garanțiile oferite.

- (53) Or, este necesar să se constate că determinarea elementului de ajutor în cadrul măsurilor se referă la noțiunea de ajutor de stat și, astfel cum se precizează în mod constant în jurisprudența Curții de Justiție, «noțiunea de ajutor de stat corespunde unei situații obiective care trebuie apreciată la data la care Comisia a adoptat decizia».

[...]

- (54) În consecință, Comisia consideră că metoda adecvată pentru determinarea elementului de ajutor este cea cuprinsă în Comunicarea din 2008 privind ratele de referință și intenționează să examineze măsurile în discuție în lumina acestei comunicări.
- (55) Comunicarea din 2008 privind ratele de referință prevede că majorarea care permite excluderea prezenței unui ajutor de stat în cazul unei întreprinderi în dificultate care oferă un nivel scăzut de constituire a garanției este echivalentă cu 1 000 de puncte de bază.
- (56) Astfel cum s-a arătat în secțiunea 5.1.3, Comisia consideră că AFR era o întreprindere în dificultate la momentul acordării măsurilor (de ajutor). Comisia observă în plus că nu s-a oferit nicio garanție pentru avansurile rambursabile și că nivelul de constituire a garanției poate fi considerat, așadar, ca fiind scăzut.

(57) În consecință, elementul de ajutor este echivalent, în principiu, cu diferența dintre rata de bază, majorată cu 1 000 de puncte, și rata la care a fost acordată măsura. Luând în considerare, totuși, că aceasta a apreciat în decizia sa inițială din 2 aprilie 2008 că majorarea aplicabilă este de 800 de puncte de bază, că beneficiarul ajutorului nu a atacat această decizie, că, de asemenea, niciun concurent al beneficiarului nu a pus la îndoială legalitatea deciziei inițiale și ținând seama de ansamblul circumstanțelor din prezenta cauză, Comisia este de părere că în cazul de față nu este necesar să se mărească această majorare.

(58) Comisia concluzionează că elementul de ajutor este echivalent cu diferența dintre rata dobânzii de referință, majorată cu 800 de puncte de bază, și rata dobânzii la care a fost acordată măsura.” [traducere neoficială]

50 Trebuie să se constate că, contrar afirmațiilor CID, motivarea metodei de stabilire a valorii ajutorului reținută de Comisie nu se limitează la o simplă trimitere la Comunicarea din 2008 privind ratele de referință și la decizia inițială. Astfel, decizia atacată cuprinde o descriere detaliată a metodei de calcul alese, și anume utilizarea unei rate de referință combinate cu o majorare forfetară legată de situația dificilă a AFR și de lipsa garanțiilor pentru avansurile rambursabile.

51 În primul rând, metoda de calcul prezentată de Comisie face referire la Comunicarea 97/C 273/03 privind metoda de stabilire a ratelor de referință și de actualizare (JO C 273, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 59, denumită în continuare „Comunicarea din 1997 privind ratele de referință”), precum și la Comunicarea din 2008 privind ratele de referință.

52 În al doilea rând, decizia atacată este motivată printr-o analiză aprofundată a situației financiare a AFR – a cărei temeinicie reprezintă o chestiune distinctă de cea a respectării obligației de motivare – și a lipsei garanțiilor.

- 53 În al treilea rând, în ceea ce privește motivarea majorării ratei de referință aplicabile, ținând seama de cumulul de riscuri care rezultă din situația financiară a AFR și din lipsa garanțiilor, decizia atacată menționează, în temeiul jurisprudenței Tribunalului (Hotărârea Biria, punctul 12 de mai sus, punctul 218), o analiză a practicii piețelor financiare efectuată pentru Comisie în octombrie 2004 de un birou de audit pe baza unei cercetări empirice a primelor care pot fi observate pe piață pentru diferite categorii de riscuri referitoare la întreprinderi sau la tranzacții.
- 54 Trimiterea la decizia inițială din cuprinsul considerentului (57) al deciziei atacate urmărea doar ca, în completarea menționării luării în considerare a altor circumstanțe ale cauzei, să motiveze stabilirea de către Comisie a primei de risc la 800 de puncte de bază. Tribunalul apreciază că stabilirea primei de risc la un asemenea nivel este suficient motivată.
- 55 Din cele de mai sus rezultă că primul aspect al prezentului motiv trebuie respins ca nefondat.

— Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o lipsă a motivării care decurge din examinarea „globală și solidară” a avansurilor acordate AFR

- 56 În primul rând, trebuie subliniat că, în decizia atacată, Comisia a făcut o distincție clară, în cadrul prezentării măsurilor de sprijin în cauză efectuate în considerentul (17), între cele două avansuri rambursabile acordate, pe de o parte, de Région NPDC și, pe de altă parte, de CID.

57 În al doilea rând, trebuie să se constate că, deși considerentul (16) al deciziei atacate se referă la un „avans rambursabil cumulativ”, această împrejurare nu poate fi considerată ca reprezentând o lipsă a motivării. Astfel, s-a precizat de asemenea în considerentul (17) al deciziei atacate că avansul acordat de CID a fost subordonat, potrivit informațiilor transmise de autoritățile franceze Comisiei, condiției ca un avans rambursabil similar să fie acordat, în aceleași condiții, de Région NPDC.

58 În al treilea rând, cu toate că în decizia atacată Comisia a procedat la o examinare în comun a calificării avansurilor în cauză ca fiind ajutoare de stat, a determinării valorii acestora și a compatibilității lor cu piața comună, această împrejurare nu poate constitui în sine o încălcare a obligației de motivare. Astfel, din moment ce avansurile au fost acordate, pe de o parte, în aceleași condiții în ceea ce privește rata dobânzii, modalitățile de rambursare și lipsa garanțiilor și, pe de altă parte, aceluiași beneficiar, o motivare comună răspundea, în speță, finalității obligației de motivare, mai precis necesității de a se menționa în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente, să își exercite controlul.

59 Prin urmare, al doilea aspect al acestui motiv trebuie respins.

60 Având în vedere cele ce precedă, al doilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare, trebuie respins în totalitate.

3. Cu privire la al doilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiilor contradictorialității, egalității, bunei administrări, respectării identității constituționale a statelor membre și protecției încrederii legitime, și cu privire la primul motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiului contradictorialității

a) Argumentele părților

⁶¹ Région NPDC subliniază că respectarea dreptului la apărare, aplicabilă în orice procedură deschisă împotriva unei persoane și susceptibilă de a conduce la un act cauzator de prejudiciu pentru aceasta, se impune în cadrul procedurilor privind ajutoarele de stat nu numai în beneficiul destinatarului deciziei, ci și în beneficiul colectivității care a acordat ajutorul. Or, Comisia nu s-ar fi adresat nici comisiei permanente a consiliului regional al NPDC, care a decis acordarea ajutorului, nici președintelui consiliului regional menționat care are competența să procedeze la punerea în aplicare a ajutorului. Nici Republica Franceză nu a adresat o cerere de explicații acestor autorități alese ale consiliului regional, fiind contactate doar autoritățile administrative ale acestui consiliu. În plus, autoritățile cu atribuții de decizie sau administrative ale Région NPDC nu ar fi avut acces la dosar și nu li s-ar fi adus la cunoștință actele de procedură, observațiile Republicii Franceze și nici întrebările formulate de Comisie cu privire la ajutorul în litigiu. Comisia ar fi trebuit fie să se adreseze în mod direct Région NPDC, fie să solicite Republicii Franceze să sesizeze în mod oficial reprezentantul legal, adică pe președintele consiliului regional, în scopul de a-i comunica observațiile sale.

⁶² Procedând astfel, Comisia ar fi încălcat principiile bunei administrări și respectării identității constituționale a statelor membre, aducând atingere liberei administrări a colectivităților teritoriale, garantată de Constituția franceză din 4 octombrie 1958.

- 63 Lipsa redeschiderii procedurii oficiale de investigare prealabil adoptării deciziei atacate, în pofida faptului că aceasta din urmă se sprijină pe o metodă de stabilire a valorii ajutorului diferită de cea utilizată în decizia inițială, ar constitui de asemenea o încălcare a dreptului la apărare, a dreptului la informare al Région NPDC în calitate de persoană interesată, precum și a dreptului de a fi ascultată. Dreptul la apărare al Republicii Franceze ar fi fost de asemenea încălcat.
- 64 Pe de altă parte, întrucât în decizia atacată Comisia s-a bazat nu doar pe elemente noi, ci și pe o pretinsă insuficiență a documentelor care i-ar fi fost transmise de autoritățile franceze cu privire la planul de redresare pus în aplicare de AFR, aceasta ar fi încălcat principiul încrederii legitime. Potrivit jurisprudenței, acest principiu ar presupune ca decizia finală a Comisiei să nu se întemeieze pe lipsa unor elemente pe care părțile, având în vedere indicațiile din decizia provizorie, nu au putut estima că trebuie să i le furnizeze. În speță, nici măcar nu ar fi existat o decizie provizorie, Comisia limitându-se să substituie decizia atacată deciziei inițiale, fără nicio formalitate și în cel mai deplin secret. Prin urmare, nici Région NPDC, nici Republica Franceză nu ar fi fost în măsură să prezinte elemente pe care le-ar fi putut aprecia ca trebuind să fie furnizate.
- 65 Comisia ar fi încălcat de asemenea principiul egalității dintre părțile interesate de ajutor, întrucât petentul care s-a aflat la originea deschiderii procedurii a fost considerat parte interesată conform articolului 108 alineatul (2) TFUE, pe când colectivitatea teritorială care a acordat ajutorul menționat în plângere este considerată doar un terț interesat care nu are vocație de a participa la procedură.
- 66 CID reproșează Comisiei că nu ar fi consultat nici CID, nici Région NPDC, nici societatea AFR, cu toate că, potrivit jurisprudenței, respectarea dreptului la apărare impune ca persoanele interesate să aibă posibilitatea de a-și face cunoscut punctul de vedere și de a-și exprima poziția cu privire la documentele depuse de administrația

Uniunii, chiar în lipsa oricărei reglementări privind procedura în cauză. Doar consultarea Republicii Franceze nu ar fi suficientă.

- ⁶⁷ Totodată, CID susține că este necesar să se verifice dacă expunerea obiecțiunilor a fost formulată în termeni suficient de clari pentru a permite persoanelor interesate să ia cunoștință în mod efectiv de comportamentele care le sunt reproșate.
- ⁶⁸ CID adaugă că lipsa redeschiderii unei proceduri oficiale de investigare prealabil adoptării deciziei atacate constituie o încălcare a dreptului la apărare, a principiului contradictorialității și a dreptului de a fi ascultat de Comisie. CID nu a avut posibilitatea să își facă cunoscut punctul de vedere, întrucât Comisia nu a informat-o cu privire la reexaminarea avansurilor în litigiu și cu privire la utilizarea unei metode de stabilire a ajutorului diferite de cea luată în considerare pentru a motiva decizia inițială.
- ⁶⁹ Comisia contestă temeinicia argumentelor reclamantelor.

b) Aprecierea Tribunalului

- ⁷⁰ Potrivit unei jurisprudențe consacrate, respectarea dreptului la apărare în orice procedură deschisă împotriva unei persoane și susceptibilă de a conduce la un act cauzator de prejudiciu pentru aceasta constituie un principiu fundamental al dreptului Uniunii și trebuie asigurată chiar și în absența unei reglementări specifice. Acest principiu impune ca persoanei vizate să i se fi oferit posibilitatea, încă din etapa procedurii administrative, să își prezinte în mod eficient punctul de vedere asupra caracterului veridic și pertinent al faptelor, al obiecțiunilor și al circumstanțelor invocate de Comisie (Hotărârea Curții din 10 iulie 1986, Belgia/Comisia, 234/84, Rec., p. 2263, punctul 27,

și Hotărârea Tribunalului din 30 martie 2000, Kish Glass/Comisia, T-65/96, Rec., p. II-1885, punctul 32).

- 71 În ceea ce privește drepturile entităților infrastatale care au acordat ajutoarele de stat, este necesar a se evidenția că procedura administrativă în materie de ajutoare de stat este inițiată numai împotriva statului membru în cauză. Prin urmare, numai statul membru în cauză, în calitate de destinatar al deciziei atacate, se poate prevala de un adevărat drept la apărare (Hotărârea Tribunalului din 1 iulie 2009, Operator ARP/Comisia, T-291/06, Rep., p. II-2275, punctul 35). În cadrul acestei proceduri, entitățile infrastatale care acordă ajutoarele, cum sunt reclamantele, precum și întreprinderile beneficiare ale ajutoarelor și concurenții acestora sunt considerate doar ca fiind persoane interesate în sensul articolului 108 alineatul (2) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 16 decembrie 1999, Acciaierie di Bolzano/Comisia, T-158/96, Rec., p. II-3927, punctul 42).
- 72 În plus, reiese dintr-o jurisprudență constantă că, în cadrul etapei de investigare prevăzute la articolul 108 alineatul (2) TFUE, Comisia are obligația să solicite persoanelor interesate să își prezinte observațiile (Hotărârea Curții din 19 mai 1993, Cook/Comisia, C-198/91, Rec., p. I-2487, punctul 22, Hotărârea Curții din 15 iunie 1993, Matra/Comisia, C-225/91, Rec., p. I-3203, punctul 16, și Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 59).
- 73 În ceea ce privește această obligație, Curtea s-a pronunțat în sensul că publicarea unui anunț în Jurnalul Oficial reprezintă un mijloc adecvat de a aduce la cunoștința tuturor persoanelor interesate inițierea unei proceduri (Hotărârea Curții din 14 noiembrie 1984, Intermills/Comisia, 323/82, Rec., p. 3809, punctul 17) și că această comunicare urmărește numai să obțină din partea persoanelor interesate orice informație destinată să ofere Comisiei clarificări în cadrul acțiunii ulterioare a acesteia (Hotărârea Curții din 12 iulie 1973, Comisia/Germania, 70/72, Rec., p. 813, punctul 19, și Hotărârea Tribunalului din 22 octombrie 1996, Skibsværftsforeningen și alții/Comisia, T-266/94, Rec., p. II-1399, punctul 256).

- 74 Această jurisprudență conferă în mod esențial persoanelor interesate rolul de surse de informare pentru Comisie în cadrul procedurii administrative inițiate în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE. Rezultă că persoanele interesate, departe de a putea beneficia de dreptul de apărare recunoscut persoanelor împotriva cărora este inițiată o procedură, dispun numai de dreptul de a fi asociate procedurii administrative într-o măsură adecvată care ține seama de circumstanțele speței (Hotărârea Tribunalului din 25 iunie 1998, *British Airways și alții/Comisia*, T-371/94 și T-394/94, Rec., p. II-2405, punctele 59 și 60, și Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2003, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale și landul Renania de Nord-Westfalia/Comisia*, T-228/99 și T-233/99, Rec., p. II-435, punctul 125).
- 75 Persoanele interesate nu pot invoca, așadar, o încălcare a principiului bunei administrări pentru motivul că Comisia nu ar fi solicitat în mod personal observațiile acestora în ceea ce privește procedura de investigare a ajutorului [Hotărârea Tribunalului din 31 mai 2006, *Kuwait Petroleum (Nederland)/Comisia*, T-354/99, Rec., p. II-1475, punctul 82]. De asemenea, Comisia nu are nici obligația de a transmite persoanelor interesate observațiile sau informațiile pe care le-a primit din partea guvernului statului membru în cauză.
- 76 În speță, reclamantele arată că Comisia a încălcat dreptul acestora la apărare, principiul contradictorialității și dreptul la o bună administrare, în primul rând, prin faptul că nu le-a adresat în mod direct o cerere de explicații și nu a solicitat Republicii Franceze să sesizeze în mod oficial reprezentantul legal al acestora în scopul de a-i comunica observațiile sale, în al doilea rând, prin faptul că nu le-a acordat acces la dosar și, în al treilea rând, întrucât nu li s-au adus la cunoștință actele de procedură, observațiile Republicii Franceze și nici întrebările formulate de Comisie cu privire la ajutoarele în litigiu.
- 77 CID arată de asemenea că, pe lângă propriul drept la apărare, a fost încălcat și cel al Région NPDC și al beneficiarului ajutorului, AFR, întrucât observațiile lor nu au fost primite. Cu privire la acest aspect, trebuie subliniat că CID nu dispune de un interes de a exercita acțiunea decât pentru a obține respectarea propriilor drepturi procedurale [a se vedea, prin analogie, Ordonanța Tribunalului din 30 aprilie 2001,

British American Tobacco International (Holdings)/Comisia, T-41/00, Rec., p. II-1301, punctele 18 și 19, și Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Sogelma/AER, T-411/06, Rep., p. II-2771, punctul 101]. Întrucât CID nu are interesul de a exercita acțiunea pentru a obține respectarea dreptului la apărare al Région NPDC și al beneficiarului ajutorului, motivul întemeiat pe încălcarea drepturilor menționate este inadmisibil în măsura în care acesta este invocat de CID.

⁷⁸ Rezultă din jurisprudența citată la punctele 70-75 de mai sus că persoanele interesate, cum sunt reclamantele, nu se pot prevala de dreptul la apărare ca atare, ci dispun numai de dreptul de a fi ascultate și de a fi asociate procedurii într-o măsură adecvată care ține seama de circumstanțele speței. Încălcarea dreptului la apărare, a principiului contradictorialității și a dreptului la o bună administrare invocată de reclamante trebuie, așadar, să fie examinată doar în ceea ce privește încălcarea dreptului reclamantelor de a fi ascultate și de a fi asociate procedurii.

⁷⁹ În această privință, trebuie să se constate că, prin faptul că a publicat în Jurnalul Oficial din 27 octombrie 2007 o invitație de prezentare a observațiilor, în temeiul articolului 88 alineatul (2) CE cu privire la procedura referitoare la ajutorul de stat nenotificat acordat de Republica Franceză întreprinderii AFR, constând în publicarea deciziei de deschidere și a unui rezumat al acesteia, Comisia a adus la cunoștința tuturor persoanelor interesate deschiderea unei proceduri.

⁸⁰ În ceea ce privește motivul invocat de CID, potrivit căruia expunerea obiecțiilor nu ar fi fost formulată în termeni suficient de clari pentru a permite persoanelor interesate să ia cunoștință în mod efectiv de comportamentele care le sunt reproșate, trebuie amintit că, potrivit articolului 6 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41), în cazul în care Comisia decide deschiderea procedurii oficiale de investigare, decizia de deschidere se poate limita să recapituleze elementele relevante de fapt și de drept, să includă o evaluare preliminară a Comisiei cu privire la caracterul de ajutor de stat al măsurii propuse, prin care se urmărește

să se stabilească dacă aceasta prezintă caracter de ajutor, și să expună motivele care dau naștere la îndoieli privind compatibilitatea acesteia cu piața comună (Hotărârea Tribunalului din 23 octombrie 2002, Diputación Foral de Guipúzcoa și alții/Comisia, T-269/99, T-271/99 și T-272/99, Rec., p. II-4217, punctul 104, și Hotărârea Tribunalului din 22 octombrie 2008, TV 2/Danmark și alții/Comisia, T-309/04, T-317/04, T-329/04 și T-336/04, Rep., p. II-2935, punctul 138).

⁸¹ Decizia de deschidere trebuie, așadar, să dea posibilitatea persoanelor interesate să participe în mod eficient la procedura oficială de investigare în cadrul căreia vor putea să își susțină argumentele. În acest scop, este suficient ca persoanele interesate să cunoască raționamentul care a determinat Comisia să considere în mod provizoriu că măsura respectivă poate constitui un ajutor nou incompatibil cu piața comună (Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2002, Government of Gibraltar/Comisia, T-195/01 și T-207/01, Rec., p. II-2309, punctul 138, și Hotărârea Tribunalului Diputación Foral de Guipúzcoa și alții/Comisia, punctul 80 de mai sus, punctul 105).

⁸² În speță, în decizia de deschidere, Comisia a prezentat în mod clar motivele pe baza cărora a concluzionat în mod provizoriu că avansurile rambursabile în cauză constituiau ajutoare de stat [considerentele (8)-(15) ale deciziei de deschidere], precum și motivele pentru care a considerat că existau îndoieli cu privire la compatibilitatea acestor ajutoare cu piața comună [considerentele (16)-(20) ale deciziei menționate].

⁸³ Pe de altă parte, în ceea ce privește motivul invocat de Région NPDC și de CID, întemeiat pe lipsa redeschiderii procedurii oficiale de investigare în urma revocării deciziei inițiale, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, procedura prin care se urmărește înlocuirea unui act nelegal poate fi reluată din momentul precis în care a survenit nelegalitatea, Comisia neavând obligația să reînceapă procedura dintr-un moment anterior (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 3 octombrie 2000, Industrie des poudres sphériques/Consiliul, C-458/98 P, Rec., p. I-8147, punctul 82

și jurisprudența citată, și Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2008, Alitalia/Comisia, T-301/01, Rep., p. II-1753, punctele 99 și 142). Or, în speță, motivarea insuficientă care a atras revocarea deciziei inițiale nu se întinde până la deschiderea procedurii, care nu este viciată de nicio nelegalitate. Întrucât dispunea de elementele necesare noii analize care se impunea în ceea ce privește calculul primei de risc, conform Hotărârii Biria, punctul 12 de mai sus, Comisia nu avea, prin urmare, obligația să reînceapă investigarea cauzei.

84 Întrucât dreptul reclamantelor de a fi ascultate și de a fi asociate procedurii a fost respectat la momentul adoptării deciziei inițiale, revocarea acestei decizii pentru insuficiența motivării și adoptarea unei noi decizii care o înlocuia nu impunea, prin urmare, o redeschidere a procedurii oficiale de investigare. Pe de altă parte, chiar presupunând că ar fi admisibil ca Région NPDC să invoce un motiv întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare al Republicii Franceze, trebuie să se constate că aceasta nu aduce niciun element de natură să stabilească faptul că această lipsă a redeschiderii procedurii oficiale de investigare ar constitui o astfel de încălcare.

85 Adăugarea unor elemente suplimentare în decizia atacată referitoare la măsurile de redresare adoptate de AFR nu poate repune în discuție această constatare. Astfel cum subliniază Comisia, o asemenea adăugare urmărește să răspundă mai detaliat argumentelor dezvoltate de reclamante în cadrul acțiunilor acestora. Nu se poate susține deci că adăugarea unor elemente suplimentare încalcă dreptul reclamantelor de a fi ascultate, dimpotrivă, această adăugare fiind de natură să asigure respectarea dreptului menționat. În orice caz, reclamantele nu prezintă niciun element a cărui luare în considerare de către Comisie să fie de natură să schimbe concluzia la care aceasta a ajuns în decizia atacată. Or, pentru ca o asemenea încălcare a dreptului la apărare să determine o anulare este necesar ca, în lipsa ei, procedura să fi condus la un rezultat diferit (Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1987, Franța/Comisia, 259/85, Rec., p. 4393, punctele 12 și 13, și Hotărârea Curții din 14 februarie 1990, Franța/Comisia, C-301/87, Rec., p. I-307, punctele 30 și 31).

- ⁸⁶ Din cele de mai sus rezultă că Comisia nu a încălcat nici dreptul reclamantelor de a fi ascultate și de a fi asociate procedurii, nici dreptul la o bună administrare, nici principiul contradictorialității.
- ⁸⁷ Motivul invocat de Région NPDC, întemeiat pe încălcarea principiului egalității, trebuie de asemenea înlăturat. În domeniul controlului ajutoarelor de stat, entitățile teritoriale infrastatale care acordă ajutoarele, cum sunt reclamantele, au în realitate aceleași drepturi procedurale pe care le au eventualii petenți. Aceștia din urmă sunt considerați în cadrul acestei proceduri doar ca fiind persoane interesate, cu care Comisia nu este ținută să desfășoare o dezbatere în contradictoriu (Hotărârea Comisia/Sytraval și Brink's France, punctul 72 de mai sus, punctul 59, și Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid și Federación Catalana de Estaciones de Servicio/Comisia, T-95/03, Rec., p. II-4739, punctul 140).
- ⁸⁸ În plus, în ceea ce privește motivul invocat de Région NPDC, întemeiat pe respectarea identității constituționale a statelor membre, trebuie amintit că nu se poate exclude posibilitatea ca o entitate infrastatală să dispună de un statut de drept și de fapt care îi conferă suficientă autonomie în raport cu guvernul central al unui stat membru pentru ca, prin măsurile pe care le adoptă, această entitate, iar nu guvernul central, să fie cea care joacă un rol esențial în conturarea mediului politic și economic în care își desfășoară activitatea întreprinderile (Hotărârea Curții din 6 septembrie 2006, Portugalia/Comisia, C-88/03, Rec., p. I-7115, punctul 58, și Hotărârea Curții din 11 septembrie 2008, Unión General de Trabajadores de la Rioja și alții, C-428/06-C-434/06, Rep., p. I-6747, punctul 48). Cu toate acestea, în procedura de control al ajutoarelor de stat, rolul persoanelor interesate, altele decât statul membru în cauză, este amintit la punctul 74 de mai sus. În această privință, persoanele menționate nu pot avea acces ele însele la o dezbatere în contradictoriu cu Comisia, similară celei de care beneficiază statul membru respectiv (Hotărârea Curții din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, Rec., p. I-7869, punctul 82). Prin urmare, acest motiv trebuie respins ca nefondat.

89 În sfârșit, motivul întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime invocat de Région NPDC (a se vedea punctul 64 de mai sus) nu este nici el mai convingător.

90 Potrivit jurisprudenței, în conducerea procedurii de examinare a unui ajutor de stat, Comisia trebuie să țină seama de încrederea legitimă căreia îi pot da naștere indicațiile conținute în decizia de deschidere a procedurii de investigare (Hotărârea Tribunalului din 5 iunie 2001, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi/Comisia, T-6/99, Rec., p. II-1523, punctul 126). Prin urmare, Comisia nu trebuie să își întemeieze decizia finală pe lipsa prezentării unor elemente pe care părțile interesate, având în vedere indicațiile cuprinse în decizia de deschidere, nu au putut estima că trebuie să i le furnizeze (Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, González y Díez/Comisia, T-25/04, Rep., p. II-3121, punctul 125).

91 În speță, considerentul (18) al deciziei de deschidere este redactat după cum urmează:

„În acest stadiu, Comisia se îndoiește că condițiile de compatibilitate a unui ajutor pentru restructurare, prevăzute de liniile directoare, ar fi îndeplinite. Astfel, Comisia subliniază următoarele aspecte:

- Autoritățile franceze nu i-au prezentat un plan de restructurare conform punctelor 34-37 din liniile directoare;
- Comisia nu este informată cu privire la existența unor măsuri compensatorii menite să prevină orice denaturare ilegală a concurenței care ar fi indusă de ajutor (punctele 38-42 din liniile directoare).”

- 92 Decizia de deschidere cuprinde, așadar, indicații care demonstrează că Comisia avea îndoieli cu privire la compatibilitatea măsurilor în cauză, ținând seama de lipsa unui plan de restructurare conform punctelor 34-37 din Comunicarea Comisiei referitoare la Liniile directoare privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor aflate în dificultate (JO 2004, C 244, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 187, denumite în continuare „liniile directoare”).
- 93 Părțile interesate și Republica Franceză știau, așadar, că le revenea obligația de a demonstra existența unui asemenea plan de restructurare, de care era condiționată acordarea ajutorului, în scopul de a se stabili compatibilitatea ajutorului acordat. Prin urmare, nu poate exista o încălcare a principiului încrederii legitime în ceea ce privește acest aspect.
- 94 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că prezentele motive trebuie respinse în totalitate.

4. Cu privire la al treilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe eroarea vădită de apreciere rezultând din neluarea în considerare a particularității juridice a autorului ajutorului

a) Argumentele părților

- 95 Région NPDC subliniază că lipsa motivării privind acordarea unui ajutor în favoarea AFR de către CID, în calitate de instituție publică, evidențiază o eroare în ceea ce privește temeinicia motivelor deciziei atacate. Considerând în mod eronat că ajutorul a fost acordat de comunele aparținând CID, Comisia nu ar fi luat în considerare particularitatea juridică a autorului ajutorului. Aceasta nu s-ar fi pronunțat cu privire la

jumătate din ajutorul acordat, al cărui mod de finanțare specific nu ar fi fost analizat, cu toate că efectele ajutorului ar fi indisociabile de modul de finanțare a acestuia.

⁹⁶ Comisia solicită respingerea argumentelor Région NPDC.

b) Aprecierea Tribunalului

⁹⁷ Este necesar mai înainte să se sublinieze că, întrucât decizia inițială a fost revocată, reclamanta nu poate invoca în mod util faptul că aceasta ar fi viciată de o eroare vădită de apreciere legată de identificarea unuia dintre autorii ajutoarelor. Pe de altă parte, presupunând că acest argument este invocat și împotriva deciziei atacate, prin faptul că a apreciat în special în considerentele (16), (17) și (27) ale acesteia că CID a fost colectivitatea care a acordat unul dintre cele două avansuri rambursabile în litigiu, Comisia nu a viciat decizia menționată prin nicio eroare vădită de apreciere.

⁹⁸ Argumentul, distinct de cel precedent, potrivit căruia modul specific de finanțare a ajutorului acordat de CID nu ar fi fost luat în considerare, se confundă cu primul aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08 și va fi examinat în acest cadru.

⁹⁹ Rezultă că motivul întemeiat pe neluarea în considerare a particularității juridice a CID trebuie respins ca nefondat.

5. Cu privire la primul aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește originea fondurilor, și cu privire la al patrulea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de resurse de stat

a) Argumentele părților

- ¹⁰⁰ Région NPDC susține că Comisia a săvârșit o eroare de apreciere în ceea ce privește originea fondurilor în cauză, întrucât aceste fonduri nu provin de la comunele aparținând CID, astfel cum ar fi afirmat Comisia în decizia inițială, ci chiar de la CID, care este o instituție publică de cooperare intercomunală. Prin urmare, Comisia ar fi considerat în mod eronat că avansul acordat de CID ar proveni din resurse de stat, deși comunitatea intercomunală ar dispune de resurse proprii. Aceste resurse ar fi asigurate în parte din contribuții obligatorii de natură fiscală sau parafiscală și ar proveni de asemenea din servicii de natură economică furnizate de aceste instituții publice.
- ¹⁰¹ Bazându-se pe articolele L. 4331-1-L. 4331-3 din Codul general francez al colectivităților teritoriale (code général des collectivités territoriales français), care detaliază veniturile de care dispun regiunile, Région NPDC subliniază că ajutorul pe care ea însăși l-a acordat ar proveni de asemenea din resurse care nu ar fi exclusiv fiscale sau parafiscale.
- ¹⁰² Région NPDC reproșează de asemenea Comisiei că a dedus, în decizia atacată, că avansurile acordate AFR erau imputabile statului doar pentru motivul că au fost acordate de colectivități teritoriale. Or, potrivit jurisprudenței, Comisia ar fi ținută să efectueze o examinare de la caz la caz a criteriului imputabilității, ceea ce nu ar fi făcut, din moment ce a considerat că avansurile în cauză au fost acordate de comunele aparținând CID.

- 103 CID susține că comunitățile intercomunale dispun de o mare varietate de resurse, printre care figurează veniturile distincte de diverse taxe și impozite cum sunt veniturile produse de bunurile acestora, mobile și imobile, sumele pe care le primesc de la administrațiile publice, de la asociații sau de la persoanele particulare, în schimbul prestării unui serviciu, precum și veniturile produse de donațiile și legatele pe care le primesc. Aceste venituri, care nu rezultă dintr-o contribuție obligatorie impusă de legislația statului, nu ar constitui resurse de stat. Comisia ar fi trebuit să analizeze originea resurselor care au fost utilizate pentru a finanța avansul rambursabil în scopul de a determina dacă acest avans a fost prelevat din resurse de stat sau din alte resurse ale CID.
- 104 CID arată de asemenea că avansul rambursabil acordat nu ar constitui o cheltuială suplimentară pentru ea, ci un venit viitor, întrucât este vorba despre un împrumut bănesc supus rambursării, purtător de dobânzi la o rată de 4,08 %, corespunzătoare ratei de referință comunitare la momentul acordării.
- 105 Comisia solicită respingerea prezentelor motive.

b) Aprecierea Tribunalului

- 106 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, calificarea unei măsuri ca ajutor în sensul tratatului presupune ca fiecare dintre cele patru criterii cumulative prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE să fie îndeplinit. În primul rând, trebuie să fie vorba despre o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat, în al doilea rând, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre, în al treilea rând, aceasta trebuie să acorde un avantaj beneficiarului și, în al patrulea rând, aceasta trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (a se vedea Hotărârea Curții din 17 noiembrie 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri, C-169/08, Rep., p. I-10821, punctul 52 și jurisprudența citată).

107 Prin prezentele motive, reclamantele contestă că primul criteriu, potrivit căruia, pentru ca avantajele să poată fi calificate drept ajutoare în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acestea trebuie, pe de o parte, să fie acordate direct sau indirect prin resurse de stat și, pe de altă parte, să fie imputabile statului (a se vedea Hotărârea Curții din 15 iulie 2004, *Pearle și alții*, C-345/02, Rec., p. I-7139, punctul 35 și jurisprudența citată, și Hotărârea Tribunalului din 26 iunie 2008, *SIC/Comisia*, T-442/03, Rep., p. II-1161, punctul 93 și jurisprudența citată), ar fi îndeplinit.

108 Trebuie subliniat că o măsură finanțată prin intervenția statului sau prin intermediul resurselor de stat nu trebuie să fie în mod necesar o măsură adoptată de puterea centralizată a statului membru respectiv. Aceasta poate la fel de bine să emane de la o autoritate intrastatală. Potrivit unei jurisprudențe constante, o măsură adoptată de o colectivitate teritorială, iar nu de autoritățile centrale, este susceptibilă să constituie un ajutor din momentul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE (Hotărârea Curții din 14 octombrie 1987, *Germania/Comisia*, 248/84, Rec., p. 4013, punctul 17, și Hotărârea Curții Portugalia/Comisia, punctul 88 de mai sus, punctul 55). Cu alte cuvinte, măsurile adoptate de autoritățile intrastatale (decentralizate, federale, regionale sau altele) ale statelor membre, indiferent de statutul juridic și de denumirea acestora, intră în sfera de aplicare a articolului 107 alineatul (1) TFUE, la fel ca măsurile luate de autoritățile federale sau centrale, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de această dispoziție (Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2002, *Diputación Foral de Álava și alții/Comisia*, T-103/00 și T-92/00, Rec., p. II-1385, punctul 57).

109 În ceea ce privește noțiunea de resurse de stat, trebuie amintit că din jurisprudența Curții rezultă că articolul 107 alineatul (1) TFUE cuprinde toate mijloacele pecuniare pe care autoritățile publice le pot utiliza în mod efectiv pentru a susține anumite întreprinderi, fără a fi relevant dacă aceste mijloace aparțin sau nu aparțin în mod permanent patrimoniului acestor autorități publice. În consecință, chiar dacă sumele aferente măsurii în cauză nu sunt permanente în posesia autorităților publice, faptul că rămân în mod constant sub control public și, așadar, la dispoziția autorităților naționale competente este suficient pentru calificarea acestora drept resurse de stat (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 16 mai 2000, *Franța/Ladbroke Racing și*

Comisia, C-83/98 P, Rec., p. I-3271, punctul 50, și Hotărârea Curții din 16 mai 2002, Franța/Comisia, C-482/99, Rec., p. I-4397, punctul 37).

- 110 Rezultă din jurisprudența citată la punctul 108 de mai sus că faptul că avansurile au fost acordate de Région NPDC și de CID, așadar, de colectivități teritoriale, iar nu de autoritățile centrale nu este, prin el însuși, de natură a exclude aceste măsuri din sfera de aplicare a articolului 107 alineatul (1) TFUE. Prin urmare, condiția referitoare la imputabilitatea măsurilor în cauză statului este îndeplinită.
- 111 Rezultă, pe de altă parte, din jurisprudența citată la punctul 109 de mai sus că eventuala finanțare a măsurilor în litigiu din resursele proprii ale Région NPDC și ale CID, care nu ar fi de natură fiscală sau parafiscală, nu poate nici ea să excludă măsurile menționate de la calificarea acestora ca fiind ajutoare de stat. Astfel, criteriul determinant în domeniul resurselor de stat este controlul public, iar articolul 107 alineatul (1) TFUE cuprinde toate mijloacele pecuniare, indiferent dacă acestea rezultă sau nu rezultă din contribuții obligatorii pe care autoritățile publice le pot utiliza în mod efectiv pentru a susține întreprinderile.
- 112 Pe de altă parte, argumentul CID, potrivit căruia avansul acordat nu constituie o cheltuială, ci un venit viitor, întrucât este vorba despre un împrumut bănesc supus rambursării, purtător de dobânzi, trebuie respins. Dobânzile pe care o întreprindere poate fi obligată să le plătească pentru un împrumut nu sunt, astfel, susceptibile să elimine în întregime avantajul de care beneficiază respectiva întreprindere (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 29 iunie 1999, DM Transport, C-256/97, Rec., p. I-3913, punctul 21). Dimpotrivă, există o cheltuială pentru bugetul CID, din moment ce aceasta ar fi putut să beneficieze de o rată de randament mai avantajoasă dacă ar fi împrumutat această sumă în condițiile normale ale pieței sau dacă ar fi plasat-o sau ar fi investit-o în alt mod. Într-o astfel de ipoteză, ajutorul constă în diferența dintre dobânzile care ar fi fost plătite în cazul în care ar fi fost aplicată rata dobânzii corespunzătoare condițiilor normale ale pieței și cele care au fost plătite în mod efectiv (Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 1998, Cityflyer Express/Comisia, T-16/96, Rec., p. II-757, punctul 53). Legalitatea aprecierii făcute de Comisie cu privire la existența unui astfel de avantaj pentru beneficiarul ajutorului, ținând seama de rata dobânzii practică și de situația financiară a AFR, va fi examinată în cadrul celui

de al cincilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește avantajul de care AFR ar fi beneficiat de pe urma avansurilor rambursabile.

- 113 În sfârșit, trebuie să se sublinieze că, întrucât decizia inițială a fost revocată, CID nu poate susține în mod util că aceasta este viciată de o eroare legată de identificarea unuia dintre autorii ajutoarelor. Pe de altă parte, presupunând că acest argument este invocat și împotriva deciziei atacate, prin faptul că a apreciat în special în considerentele (16), (17) și (27) ale acestei decizii că CID a fost colectivitatea care a acordat unul din cele două avansuri rambursabile în litigiu, Comisia nu a săvârșit nicio eroare în analiza finanțării măsurii în litigiu.
- 114 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că primul aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește originea fondurilor, și al patrulea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de resurse de stat, trebuie respinse.

6. Cu privire la al doilea aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare în calificarea AFR ca fiind o întreprindere în dificultate, și cu privire la al treilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de întreprindere în dificultate

a) Argumentele părților

- 115 Région NPDC arată că Comisia a săvârșit o eroare de apreciere prin faptul că a calificat AFR ca fiind o întreprindere în dificultate în sensul punctului 10 litera a) din liniile directoare și, cu titlu subsidiar, în sensul punctului 11 din liniile directoare menționate.

- 116 În ceea ce privește calificarea AFR ca fiind o întreprindere în dificultate în sensul punctului 10 litera a) din liniile directoare, Comisia ar fi limitat analiza sa la rezultatele financiare ale AFR care figurează în tabelul reprodus în considerentul (15) al deciziei atacate și care acoperă perioada cuprinsă între 31 decembrie 2001 și 31 decembrie 2004, în timp ce ajutorul a fost acordat la 4 iulie 2005. Comisia nu ar fi ținut seama de primele rezultate pozitive ale planului de relansare elaborat de AFR, cu toate că acestea puteau fi sesizate începând cu primul semestru al anului 2005, la momentul acordării avansului. Cifra de afaceri ar fi fost astfel de 45 de milioane de euro la 31 decembrie 2005, adică aproape dublul cifrei de afaceri a exercițiului precedent, care era de 22,7 milioane de euro. Pierderile ar fi crescut de la 14,3 milioane de euro la 31 decembrie 2003 la 8,1 milioane de euro la 31 decembrie 2005. În perioada 4 martie 2004-30 iunie 2005, s-ar fi încheiat 12 contracte de furnizări pentru o sumă totală de 61 608 790 de euro. Suma cumulată a acestor contracte ar fi fost de 31 805 650 de euro în cursul primului semestru al anului 2005. Comisia nu ar fi ținut seama deloc de această dinamică de relansare și nici de faptul că reducerea cifrei de afaceri din anul 2004 a fost rezultatul unei strategii de repoziționare pe piața celor mai tehnice vagoane, cu o valoare adăugată importantă.
- 117 Acest plan de restructurare ar fi fost prezentat în mod detaliat Comisiei de autoritățile franceze în scrisoarea din 24 octombrie 2006. Dacă se considera insuficient informația, Comisia ar fi trebuit să solicite informații suplimentare cu privire la acest aspect, conform competențelor de investigare de care dispune în temeiul Regulamentului nr. 659/1999. În general, Comisia ar fi efectuat o cercetare pârținitoare, făcând eforturi pentru a înlătura orice element care ar fi putut demonstra că AFR nu mai era, la momentul acordării avansurilor rambursabile, o întreprindere în dificultate.
- 118 Région NPDC subliniază că atât ea însăși, cât și CID au acordat avansurile rambursabile în discuție în considerarea acestei dinamici de relansare, astfel cum ar demonstra dezbaterile care s-au ținut cu această ocazie în cadrul organelor lor. Prin faptul că a declarat avansurile în litigiu ca fiind incompatibile cu prevederile tratatului, deși avansurile menționate ar urmări să sprijine competitivitatea unei întreprinderi inovatoare care dezvoltă produse de viitor, decizia atacată ar ignora perspectivele pe care membrul Comisiei însărcinat cu concurența le-a menționat la 7 iulie 2008, atunci

când a prezentat textul care a devenit Regulamentul (CE) nr. 800/2008 al Comisiei din 6 august 2008 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața comună în aplicarea articolelor [107 TFUE și 108 TFUE] (JO L 214, p. 3) (denumit în continuare „Regulamentul general de exceptare pe categorii de ajutoare”), ale cărui obiective ar fi să permită statelor membre să acorde ajutoare care favorizează ocuparea forței de muncă, competitivitatea și mediul, fără nicio intervenție din partea Comisiei.

119 Région NPDC susține că Comisia nu a analizat contextul economic și concurențial în care evolua AFR la momentul acordării avansurilor rambursabile, și în special a perspectivelor de dezvoltare ale sectorului transportului combinat feroviar-rutier. Aceasta se sprijină, pe de o parte, pe un studiu realizat de asociația „Route roulante 2006”, datată 8 septembrie 2005, care ar menționa că AFR ar putea fi implicată într-un proiect de autostradă feroviară, în special în considerarea costurilor mai reduse ale produselor sale, și, pe de altă parte, pe un studiu realizat de AFR, care ar demonstra eforturile acestei întreprinderi în vederea ameliorării calității tehnice și a costurilor de fabricație a produselor sale.

120 În plus, Comisia nu ar fi luat în considerare că o subvenție în sumă de 1,5 milioane de euro ar fi fost acordată AFR la 5 noiembrie 2004 din Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), prima plată fiind efectuată în noiembrie 2005, ceea ce nu ar fi putut avea loc dacă s-ar fi stabilit că AFR prezenta caracteristicile unei întreprinderi în dificultate în sensul dreptului concurenței al Uniunii.

121 Potrivit Région NPDC, Comisia ar fi săvârșit de asemenea o eroare de apreciere prin faptul că a calificat AFR, cu titlu subsidiar, ca fiind o întreprindere în dificultate în sensul punctului 11 din liniile directoare, fără să fi luat în considerare toate indiciile relevante.

122 În sfârșit, Région NPDC susține că înlocuirea deciziei inițiale cu decizia atacată ar confirma faptul că, în cadrul procedurii administrative, Comisia a realizat o apreciere

incompletă a contextului economic în care au fost acordate avansurile rambursabile. Adoptarea deciziei atacate nu poate atenua nelegalitatea care viciază decizia inițială, întrucât Comisia nu a reexaminat suficient de aprofundat și de detaliat elementele de fapt relevante și s-a limitat să „colmateze” fisurile unei analize lacunare.

- 123 CID susține că Comisia nu s-a străduit să analizeze contextul economic general în care s-ar înscrie intervenția sa, caracterizat de declinul a numeroase industrii din sectorul metalurgic. CID subliniază că Région NPDC a fost clasificată ca fiind o zonă care intră sub incidența obiectivului 2 prevăzut de reglementările aplicabile fondurilor structurale pentru perioada 2000-2006, adică o zonă care se confruntă cu dificultăți structurale care necesită sprijin prin intermediul ajutoarelor publice pentru reconversie economică și socială.
- 124 CID subliniază de asemenea că AFR a demonstrat, la momentul acordării avansului, existența unei activități economice importante. AFR ar fi prezentat CID contracte de furnizare în valoare de 30 398 301 euro pentru această perioadă. Prin urmare, aceasta nu ar corespunde criteriilor de definire a unei întreprinderi în dificultate.
- 125 Un plan de restructurare a întreprinderii AFR ar fi fost pus în aplicare și ar fi fost prezentat de autoritățile franceze Comisiei în două scrisori datate 17 aprilie 2006 și, respectiv, 24 octombrie 2006. Acest plan s-ar baza în mod special pe o repoziționare a societății pe piața vagoanelor mai tehnice cu o valoare adăugată mai mare. Această strategie ar explica scăderea temporară a cifrei de afaceri constatată în 2004. Pe de altă parte, acest plan ar fi avut ca rezultat o reducere a deficitului societății în 2005, o creștere a cifrei de afaceri de la 22,6 milioane de euro în 2004 la 45 de milioane de euro în 2005, și existența unui carnet de comenzi de peste 70 de milioane de euro în 2006. Dacă se considera insuficient informată asupra acestui reviriment al activității AFR, Comisia ar fi trebuit să solicite informații suplimentare cu privire la acest aspect, conform competențelor de investigare de care dispune în temeiul Regulamentului nr. 659/1999. În general, Comisia ar fi efectuat o cercetare pârținitoare, făcând

eforturi pentru a înlătura orice element care ar fi putut demonstra că AFR nu mai era, la momentul acordării avansurilor rambursabile, o întreprindere în dificultate.

¹²⁶ De altfel, decizia atacată ar trebui comparată cu Comunicarea Comisiei referitoare la Liniile directe comunitare privind ajutoarele de stat acordate întreprinderilor feroviare (JO 2008, C 184, p. 13, denumită în continuare „liniile directe privind ajutoarele de stat acordate întreprinderilor feroviare”), care ar preconiza anumite măsuri care să faciliteze acordarea ajutoarelor publice în favoarea întreprinderilor din sectorul feroviar.

¹²⁷ În plus, potrivit jurisprudenței franceze, numai informațiile menționate în extrasul din Registrul comerțului și al societăților ar permite să se determine dacă o întreprindere se află sau nu se află într-o situație economică dificilă.

¹²⁸ Comisia contestă temeinicia argumentelor reclamantelor.

b) Aprecierea Tribunalului

¹²⁹ Trebuie amintit cu titlu introductiv că, în temeiul articolului 107 alineatul (3) TFUE, Comisia se bucură de o largă putere de apreciere (Hotărârea Curții din 17 septembrie 1980, Philip Morris Holland/Comisia, 730/79, Rec., p. 2671, punctul 17, și Hotărârea Curții din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia, C-372/97, Rec., p. I-3679, punctul 83).

- 130 În scopul exercitării acestei puteri, Comisia își poate stabili reguli orientative prin acte precum liniile directoare aplicabile în cauză, în măsura în care aceste acte nu se îndepărtează de prevederile tratatului. Atunci când Comisia adoptă un astfel de act, acesta devine obligatoriu pentru ea (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Regione autonoma della Sardegna/Comisia, T-171/02, Rec., p. II-2123, punctul 95 și jurisprudența citată).
- 131 Revine astfel instanței să verifice dacă Comisia a respectat regulile pe care și le-a stabilit (Hotărârea Regione autonoma della Sardegna/Comisia, punctul 130 de mai sus, punctul 77).
- 132 Cu toate acestea, din moment ce larga putere de apreciere conferită Comisiei, explicitată, eventual, prin regulile orientative adoptate de aceasta, implică evaluări complexe de ordin economic și social, instanța exercită în privința lor un control restrâns. Aceasta se limitează la verificarea respectării normelor de procedură și a obligației de motivare, a exactității materiale a situației de fapt, a absenței unei erori vădite de apreciere și a unui abuz de putere (a se vedea Hotărârea Regione autonoma della Sardegna/Comisia, punctul 130 de mai sus, punctul 78 și jurisprudența citată).
- 133 Trebuie amintit că, deși nu există în dreptul Uniunii o definiție a întreprinderii aflate în dificultate, la punctul 9 din liniile directoare Comisia consideră că o întreprindere se află în dificultate „în cazul în care nu este capabilă, din resurse proprii sau cu fonduri pe care le poate obține de la proprietarii/acționarii sau creditorii săi, să oprească pierderile care, fără intervenția din exterior a autorităților publice, o vor condamna, aproape sigur, la ieșirea din afaceri în termen scurt sau mediu”.
- 134 Potrivit punctului 10 litera a) din liniile directoare, o întreprindere este considerată, „în principiu și indiferent de dimensiunea ei”, că se află în dificultate atunci când este vorba despre o societate cu răspundere limitată, dacă „mai mult de jumătate din capitalul social a dispărut, peste un sfert din acest capital fiind pierdut în ultimele 12

luni”. În temeiul punctului 10 litera c) din liniile directoare, întreprinderea este de asemenea considerată ca fiind în dificultate, indiferent de tipul societății comerciale în cauză, în cazul în care îndeplinește criteriile prevăzute de legislația națională pentru a face obiectul procedurilor colective de insolvență.

135 Potrivit punctului 11 din liniile directoare:

„Chiar și atunci când niciuna dintre condițiile prevăzute la punctul 10 nu este îndeplinită, o întreprindere poate să fie totuși considerată în dificultate, în special în cazul în care sunt prezente simptomele obișnuite ale unei întreprinderi aflate în dificultate, cum ar fi: creșterea pierderilor, scăderea cifrei de afaceri, creșterea inventarelor pe stocuri, supracapacitate, flux de capital în declin, îndatorare crescută, creșterea comisioanelor financiare și scăderea sau dispariția valorii activului net. În cazuri foarte grave, o întreprindere poate să fi devenit deja insolubilă sau poate face obiectul procedurilor de insolvență colectivă prevăzute de legislația națională. În acest din urmă caz, prezentele linii directoare se aplică oricărui ajutor acordat în contextul respectivelor proceduri și care conduce la menținerea în activitate a întreprinderii. În toate situațiile, o întreprindere aflată în dificultate este eligibilă numai în cazul în care se poate demonstra că nu se poate redresa prin resurse proprii sau cu fonduri obținute de la proprietari/acționari sau din surse de pe piață.”

136 În speță, pentru a califica AFR ca fiind o întreprindere în dificultate, Comisia s-a întemeiat, cu titlu principal, pe punctul 10 litera a) din liniile directoare. În această privință, Comisia a subliniat că AFR prezenta capitaluri proprii negative din 2001 și nu era capabilă, la momentul acordării ajutorului, să stopeze această tendință și să își restabilească capitaluri proprii pozitive. Comisia s-a bazat pe datele financiare care figurează în considerentul (15) al deciziei atacate, necontestate de reclamante, care arată că AFR avea capitaluri proprii negative în valoare de 6,6 milioane de euro la 31 decembrie 2001, în valoare de 8,7 milioane de euro la 31 decembrie 2002, în

valoare de 23 de milioane de euro la 31 decembrie 2003 și în valoare de 21,09 milioane de euro la 31 decembrie 2004.

¹³⁷ Cu titlul subsidiar, Comisia a apreciat în considerentele (28) și (29) ale deciziei atacate că AFR răspundea, la momentul acordării ajutorului, definiției unei întreprinderi în dificultate menționate la punctul 11 din liniile directoare. Comisia s-a bazat pe diminuarea continuă a cifrei de afaceri și pe nivelul semnificativ al pierderilor AFR. Datele financiare care figurează în considerentul (15) al deciziei atacate, necontestate de reclamante, arată astfel că cifra de afaceri a AFR, care era de 70 de milioane de euro la 31 decembrie 2001, de 42 de milioane de euro la 31 decembrie 2002 și de 42,7 milioane de euro la 31 decembrie 2003, a crescut la numai 22,7 milioane de euro la 31 decembrie 2004. Aceste date arată de asemenea că rezultatul net al societății era negativ, de 10 500 000 de euro la 31 decembrie 2001, de 2 083 746 de euro la 31 decembrie 2002, de 14 270 634 de euro la 31 decembrie 2003 și de 11 589 620 de euro la 31 decembrie 2004.

¹³⁸ Comisia a evidențiat de asemenea în considerentul (39) al deciziei atacate că din ianuarie 2004 AFR se afla în incapacitatea de a plăti la timp datoriile sociale și fiscale în valoare de 4,3 milioane de euro și, prin urmare, a fost obligată să solicite un moratoriu și stabilirea unui plan de verificare definitivă a datoriei.

¹³⁹ De altfel, în considerentul (40) al deciziei atacate, Comisia a avut în vedere elementele invocate de autoritățile franceze, și anume, pe de o parte, creditele acordate AFR (o creștere a descoperitului de cont curent acordat de o bancă privată și acțiuni primite de la clienții săi) și, pe de altă parte, faptul că AFR beneficia de anumite garanții acordate de o instituție financiară. Cu toate acestea, Comisia a apreciat, în primul rând, că, ținând seama de capitalurile proprii negative, AFR era incapabilă să depășească dificultățile cu resurse proprii, în al doilea rând, că acționarul AFR, în ciuda contribuțiilor sale în sprijinul societății, era în incapacitatea de a asigura singur redresarea filialei și, în al treilea rând, că creditele și garanțiile sus-menționate

demonstrau cel mult o capacitate de a obține credite pentru sume limitate și pe termen scurt, fără a permite constatarea faptului că AFR și-ar fi putut remedia dificultățile ca urmare a unei finanțări din surse de pe piață.

¹⁴⁰ În sfârșit, în decizia atacată, Comisia a înlăturat în considerentele (42) și (43) argumentul potrivit căruia măsurile de redresare a AFR puse în aplicare din anul 2004 ar fi început să dea rezultate pozitive în lunile care au precedat acordarea avansurilor rambursabile. Astfel, Comisia a apreciat că rezultatele invocate erau modeste, aleatorii, că se refereau la o perioadă relativ scurtă și că nu puteau fi considerate indicii serioase de redresare a situației financiare a AFR, comparativ cu elementele care demonstrau existența unor grave dificultăți, astfel cum erau rezultatul net negativ și capitalurile proprii negative începând cu anul 2001.

¹⁴¹ Trebuie să se constate mai întâi că în mod întemeiat Comisia a apreciat că o întreprindere care prezenta capitaluri proprii negative și un rezultat net negativ era prezumată a fi o întreprindere în dificultate în raport cu criteriile definite la punctul 11 din liniile directe.

¹⁴² În ceea ce privește datele care, potrivit reclamantelor, ar fi trebuit luate în considerare de Comisie, trebuie subliniat că autoritățile franceze au informat Comisia prin scrisorile din 27 aprilie și din 24 octombrie 2006 despre adoptarea măsurilor de restructurare a AFR. Acestea au subliniat în scrisoarea din 24 octombrie 2006 că diminuarea cifrei de afaceri în 2004 era legată de dorința de a se îndepărta de piața vagoanelor obișnuite și că tendința era încurajatoare începând cu anul 2005, cu o cifră de afaceri de 45 de milioane de euro în 2005 și cu un carnet de comenzi în valoare de peste 70 de milioane de euro la sfârșitul anului 2006.

- 143 Cu toate acestea, cifra de afaceri a AFR la 31 decembrie 2005 și valoarea carnetului său de comenzi la sfârșitul anului 2006 sunt elemente ulterioare acordării avansurilor în litigiu, care a avut loc la 4 iulie 2005. Or, jurisprudența precizează cu claritate că problema dacă o măsură constituie un ajutor în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE trebuie soluționată în lumina situației existente la momentul adoptării acestei măsuri. În ipoteza în care Comisia ar ține seama de elemente ulterioare, aceasta ar avantaja statele membre care nu își îndeplinesc obligația de notificare din stadiul de proiect a ajutoarelor pe care intenționează să le acorde (a se vedea Hotărârea Biria, punctul 12 de mai sus, punctul 120 și jurisprudența citată).
- 144 În plus, o ameliorare a situației întreprinderii beneficiare în cursul anului în care au fost acordate măsurile în litigiu nu poate influența aprecierea situației sale la momentul acordării, în special întrucât nu se poate exclude că existența acestor măsuri a putut influența această evoluție (Hotărârea Biria, punctul 12 de mai sus, punctele 148 și 170).
- 145 Așadar, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin faptul că nu a luat în considerare cuantumul cifrei de afaceri a AFR la 31 decembrie 2005, precum și valoarea carnetului său de comenzi la sfârșitul anului 2006.
- 146 În ceea ce privește primele rezultate pozitive ale măsurilor de redresare a AFR puse în aplicare începând cu anul 2004, invocate de reclamante, și anume creșterea cifrei de afaceri a AFR în primul semestru din 2005, diminuarea pierderilor sale și valoarea contractelor încheiate în perioada 4 martie 2004-30 iunie 2005, trebuie să se constate că în mod întemeiat Comisia a evidențiat în decizia atacată și în înscrisurile sale că, ținând seama de caracterul lor modest și de faptul că se refereau la o perioadă relativ scurtă, niciunul dintre aceste elemente nu era de natură să răstoarne prezumția că AFR, având capitaluri proprii negative și pierderi semnificative începând din anul 2001, era o întreprindere în dificultate la momentul acordării avansurilor în litigiu, în lumina punctului 11 din liniile directoare. Aceeași constatare este valabilă cu privire la perspectivele de dezvoltare a transportului combinat feroviar-rutier, invocate de Région NPDC, ținând seama de caracterul lor aleatoriu și incert. Nivelul pierderilor

și cel al datoriilor financiare sunt, astfel, criteriile care prin ele însele pot stabili calitatea de întreprindere aflată în dificultate [a se vedea în acest sens, în ceea ce privește Linii- le directoare privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor aflate în dificultate din 1999 (JO 1999, C 288, p. 2), Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Corsica Ferries France/Comisia, T-349/03, Rec., p. II-2197, punctul 191, și Hotărârea Biria, punctul 12 de mai sus, punctul 135].

¹⁴⁷ În aceste condiții, întrucât Comisia era în măsură să se pronunțe asupra calificării AFR ca fiind o întreprindere în dificultate pe baza informațiilor de care dispunea, nu mai era necesar ca aceasta să solicite Republicii Franceze să îi furnizeze alte informații (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 22 martie 2001, Franța/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 28).

¹⁴⁸ Argumentul Région NPDC potrivit căruia Comisia ar fi omis să ia în considerare subvenția primită de AFR din FEDR în noiembrie 2005 trebuie de asemenea respins. Acordarea unei subvenții din FEDR, decisă de autoritățile franceze în temeiul repartizării răspunderilor între Comisie și statele membre, care rezultă în special din Regulamentul (CE) nr. 1260/1999 al Consiliului din 21 iunie 1999 de stabilire a dispozițiilor generale referitoare la fondurile structurale (JO L 161, p. 1), nu poate lega, astfel, Comisia în ceea ce privește calificarea beneficiarului acestei subvenții ca fiind o întreprindere în dificultate în lumina reglementărilor Uniunii aplicabile ajutoarelor de stat.

¹⁴⁹ În ceea ce privește argumentul CID întemeiat pe liniile directoare privind ajutoarele de stat acordate întreprinderilor feroviare, trebuie să se constate că acestea nu sunt aplicabile în prezenta cauză, întrucât AFR nu răspunde definiției întreprinderilor feroviare, prevăzută la articolul 3 din Directiva 91/440/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind dezvoltarea căilor ferate comunitare (JO L 237, p. 25, Ediție specială, 07/vol. 2, p. 86).

150 În ceea ce privește argumentul CID întemeiat pe jurisprudența franceză referitoare la definiția unei întreprinderi în dificultate, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, în principiu, ordinea juridică comunitară nu înțelege să își definească noțiunile inspirându-se din una sau din mai multe ordini juridice naționale, cu excepția cazurilor în care există o mențiune expresă în acest sens (a se vedea Hotărârea Curții din 22 mai 2003, Comisia/Germania, C-103/01, Rec., p. I-5369, punctul 33 și jurisprudența citată). Or, liniile directoare nu fac nicio trimitere la ordinile juridice naționale, mai puțin în ceea ce privește definiția unei proceduri colective de insolvență, care nu este în discuție în cauză. Astfel, nu este necesar să se țină seama de jurisprudența franceză pentru a aprecia legalitatea calificării AFR ca fiind o întreprindere în dificultate, efectuată de Comisie în decizia atacată.

151 Pe de altă parte, clasificarea Région NPDC ca fiind o zonă care intră sub incidența obiectivului 2 prevăzut de reglementările aplicabile fondurilor structurale pentru perioada 2000-2006, invocată de CID, nu constituie un element relevant care ar fi trebuit să fie luat în considerare de Comisie, în circumstanțele cauzei, pentru a aprecia dacă AFR era o întreprindere în dificultate. Potrivit liniilor directoare, faptul că o întreprindere în dificultate este localizată într-o zonă asistată este un element de care Comisia trebuie să țină seama în aprecierea compatibilității unui ajutor pentru restructurare. Totuși, aceasta nu înseamnă deloc că împrejurarea menționată trebuie luată în considerare în caracterizarea întreprinderii în cauză ca fiind în dificultate.

152 În ceea ce privește argumentul Région NPDC întemeiat pe încălcarea Regulamentului general de exceptare pe categorii de ajutoare, trebuie să se constate că Région NPDC nu arată care prevedere din acest text ar fi fost încălcată de Comisie la adoptarea deciziei atacate. Așadar, acest motiv trebuie respins.

153 Din ansamblul celor ce precedă rezultă că Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin faptul că a calificat AFR ca fiind o întreprindere în dificultate.

- 154 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare în calificarea AFR ca fiind o întreprindere în dificultate, și al treilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de întreprindere în dificultate, trebuie respinse.

7. Cu privire la al cincilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește pretinsul avantaj de care AFR ar fi beneficiat de pe urma avansurilor rambursabile

a) Argumentele părților

- 155 Région NPDC arată că nu există ajutor în sensul articolului 107 TFUE decât în cazul în care rata practică pentru rambursarea avansurilor nu putea fi obținută de beneficiarul avansurilor menționate în condiții similare pe piața creditului. Or, în speță, Comisia ar fi înlăturat elementele prezentate de autoritățile franceze, care erau de natură să demonstreze că AFR beneficia încă de încrederea băncilor și a clienților săi la momentul acordării avansurilor în litigiu, în ceea ce privește „produsele specifice propuse de instituții financiare specifice”, fără a realiza o analiză a pieței de credit. Comisia nu ar fi demonstrat, așadar, că AFR nu ar fi putut obține fonduri pe piață la o rată similară sau apropiată de cea acordată de Région NPDC sau de CID. Astfel, nu s-ar fi făcut dovada faptului că avansurile în litigiu ar fi adus un avantaj întreprinderii AFR.

- 156 Région NPDC subliniază că Comisia nu a demonstrat de ce reclamantele nu s-ar fi comportat, în speță, ca niște investitori privați. Avansurile în litigiu ar fi fost acordate în scopul de a însoți planul de relansare a AFR, ținând seama de perspectivele sale de dezvoltare și de redresare. AFR beneficia de credite și de garanții, fapt care demonstra încrederea pe care o aveau partenerii săi comerciali, iar Comisia nu ar demonstra în

ce mod aceste credite și aceste garanții nu ar fi permis AFR să apeleze la resurse de pe piață pentru a depăși dificultățile cu care se confrunta.

157 Comisia contestă temeinicia argumentelor Région NPDC.

b) Aprecierea Tribunalului

158 Pentru a aprecia dacă o măsură de stat constituie ajutor, trebuie să se determine dacă întreprinderea beneficiară primește un avantaj economic pe care nu l-ar fi obținut în condiții normale de piață (Hotărârea Curții din 11 iulie 1996, SFEI și alții, C-39/94, Rec., p. I-3547, punctul 60, Hotărârea Tribunalului Westdeutsche Landesbank Girozentrale și landul Renania de Nord-Westfalia/Comisia, punctul 74 de mai sus, punctul 243, și Hotărârea Tribunalului din 3 martie 2010, Bundesverband deutscher Banken/Comisia, T-163/05, Rep., p. II-387, punctul 35).

159 În acest scop, este relevant să se aplice criteriul indicat în decizia atacată, întemeiat pe posibilitățile întreprinderii beneficiare de a obține sumele în cauză în condiții similare pe piața capitalurilor. În mod deosebit, trebuie ridicată problema dacă un investitor privat ar fi efectuat operațiunea în cauză în aceleași condiții (Hotărârea Cityflyer Express/Comisia, punctul 112 de mai sus, punctul 51).

160 În speță, trebuie subliniat că, în considerentul (28) al deciziei atacate, Comisia s-a bazat pe constatarea că, având în vedere situația sa financiară, AFR nu ar fi putut obține fonduri pe piața de credit în condiții la fel de avantajoase precum cele obținute din partea reclamantelor, întrucât avansurile în litigiu au fost acordate fără nicio garanție care să asigure rambursarea lor, în timp ce rata dobânzii care a fost aplicată corespundea împrumuturilor „garantate cu garanții normale”. Or, din analiza practicii piețelor

financiare, efectuată pentru Comisie în 2004 de un birou de audit (a se vedea punctele 49 și 53 de mai sus), care a condus la adoptarea Comunicării din 2008 privind ratele de referință, rezultă că, într-o situație prezentând un risc analog celui din cazul în speță, și anume, o întreprindere în dificultate care oferă un nivel scăzut de constituire a garanției, rata de referință se majorează cu 1 000 de puncte de bază.

- 161 De altfel, Comisia a înlăturat în mod îndreptățit în considerentele (29)-(32) ale deciziei atacate elementele prezentate de autoritățile franceze pentru a demonstra că AFR beneficia în continuare de încrederea băncilor și a clienților săi la momentul acordării avansurilor. Astfel, creșterea descoperitului de cont curent acordată de o bancă privată este un credit pe termen foarte scurt, spre deosebire de avansurile în litigiu care au fost acordate pentru o durată de trei ani, care nu face, prin urmare, obiectul acelorași analize de risc din partea creditorilor. Faptul că un debitor poate să obțină un credit pe termen scurt nu permite, prin urmare, aprecierea posibilităților sale de a obține un împrumut pe termen mai lung, a cărui rambursare va depinde de capacitatea de supraviețuire a debitorului. Pe de altă parte, acconturile plătite de clienții AFR erau contragarantate de o instituție financiară, ceea ce înseamnă că acești clienți nu se expuneau unor riscuri legate de situația financiară a AFR și, prin urmare, că nu exista vreun motiv ca plata acconturilor să depindă de analiza solidității financiare a întreprinderii, analogă celei pe care ar fi întreprins-o un creditor care dorește să acorde un împrumut fără garanție.
- 162 Prin urmare, din decizia atacată rezultă că Comisia a efectuat, astfel cum era obligată, o analiză prin care a urmărit să se asigure că beneficiarul ajutorului nu putea obține un împrumut în condiții similare pe piața de credit. Pe de altă parte, Région NPDC nu a furnizat niciun element de natură să demonstreze că această analiză era afectată de o eroare vădită de apreciere.
- 163 Din cele ce precedă rezultă că al cincilea motiv al acțiunii T-267/08 trebuie respins ca nefondat.

8. Cu privire la al șaselea motiv al acțiunii, întemeiat pe o eroare de apreciere a valorii ajutorului

a) Cu privire la primul aspect al celui de al șaselea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe lipsa stabilirii valorii ajutorului care trebuie recuperat

Argumentele părților

¹⁶⁴ Région NPDC susține că Comisia este obligată, atunci când dispune recuperarea unui ajutor, să determine valoarea ajutorului care trebuie recuperat. Jurisprudența ar recunoaște posibilitatea Comisiei de a efectua o evaluare aproximativă a ajutorului ținând seama de dificultăți deosebite, dar aceste împrejurări ar face obiectul unui control integral efectuat de instanța Uniunii. În speță, Comisia nu și-ar fi îndeplinit niciuna dintre obligațiile legate de stabilirea valorii ajutorului, având în vedere lipsa totală a unei evaluări a acestui quantum din cuprinsul deciziei atacate.

¹⁶⁵ Dacă avea nevoie de precizări cu privire la rata dobânzii în vigoare la momentul acordării ajutorului, Comisia ar fi trebuit să se adreseze autorităților franceze pentru a le obține sau ar fi trebuit să adreseze o somație Republicii Franceze în acest sens. De altfel, Comisia nu ar fi invocat nicio dificultate deosebită la stabilirea valorii exacte a ajutorului. Prin urmare, astfel de dificultăți nu ar exista din moment ce, pe de o parte, un termen de cinci ani nu ar constitui un termen excesiv pentru a se clarifica rata în vigoare la momentul acordării ajutorului în iulie 2005, iar pe de altă parte, a cerceta dacă o rată a dobânzii este inferioară valorii pieței nu ar reprezenta o dificultate insurmontabilă pentru Comisie.

¹⁶⁶ Comisia solicită respingerea prezentului aspect.

Aprecierea Tribunalului

¹⁶⁷ Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, nicio dispoziție a dreptului Uniunii nu impune Comisiei ca, atunci când dispune recuperarea unui ajutor declarat incompatibil cu piața comună, să stabilească valoarea exactă a ajutorului care trebuie restituit. Este suficient, în această privință, ca decizia Comisiei să cuprindă indicații care să permită destinatarului acesteia să stabilească el însuși, fără dificultăți excesive, această valoare (Hotărârea Curții din 12 octombrie 2000, Spania/Comisia, C-480/98, Rec., p. I-8717, punctul 25, Hotărârea Curții din 12 mai 2005, Comisia/Grecia, C-415/03, Rec., p. I-3875, punctul 39, și Hotărârea Curții din 14 februarie 2008, Comisia/Grecia, C-419/06, nepublicată în Repertoriu, punctul 44).

¹⁶⁸ În speță, în considerentul (58) al deciziei atacate, valoarea ajutorului de stat constituit din avansurile rambursabile este evaluată ca fiind diferența dintre dobânda datorată efectiv conform termenilor avansurilor rambursabile și dobânda care ar fi fost datorată prin aplicarea ratei de referință în vigoare la momentul acordării ajutorului, majorată cu 800 de puncte de bază.

¹⁶⁹ Aceste elemente permit Republicii Franceze să determine ea însăși, fără dificultăți excesive, cuantumul ajutorului declarat incompatibil, pornind de la istoricul ratei de referință care figurează pe pagina web a Direcției Generale (DG) Concurență a Comisiei.

¹⁷⁰ Rezultă că primul aspect al prezentului motiv trebuie respins ca nefondat.

b) Cu privire la al doilea aspect al celui de al șaselea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe aprecierea eronată a primei de risc

Argumentele părților

- 171 Région NPDC susține că Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește metoda de stabilire a ratei de care AFR ar fi putut beneficia pe piața creditelor, evaluată în decizia inițială la rata de referință în vigoare la momentul acordării ajutorului, majorată cu 800 de puncte de bază.
- 172 Région NPDC recunoaște că Comunicarea din 1997 privind ratele de referință prevede că rata de referință este un plafon minim care poate fi majorat în situații care implică riscuri speciale, dar apreciază că Comisia nu ar fi prezentat niciun element care să justifice că, în cauză, majorarea ratei de referință care se poate ridica la „400 de puncte de bază sau mai mult”, potrivit comunicării menționate, a fost dublul valorii indicate în acest text.
- 173 Région NPDC contestă trimiterea făcută de Comisie în decizia inițială la Decizia 2007/492/CE a Comisiei din 24 ianuarie 2007 privind ajutorul de stat C 38/2005 (ex NN 52/2004) acordat de Germania grupului Biria (JO L 183, p. 27) în scopul de a justifica majorarea de 800 de puncte de bază în cauză. Astfel, contrar celor susținute de Comisie, situațiile în discuție nu ar fi similare. În cauza Biria, ajutorul acordat ar fi constat într-o participație pasivă în valoare de peste două milioane de euro până la sfârșitul anului 2010, adică o participație pe termen lung, în timp ce, în prezentele cauze, în discuție ar fi un avans rambursabil în valoare de două milioane de euro, ale cărui riscuri sunt împărțite între două entități distincte, fiind, în plus, acordat pentru

o durată de trei ani, adică pe termen scurt, Comunicarea din 1997 privind ratele de referință definind împrumuturile pe termen mediu și scurt drept împrumuturi cu durată între cinci și zece ani. Mai mult, în cauza Biria, întreprinderea în discuție ar fi fost considerată instabilă, întrucât ar fi adoptat un plan de insolvență, pe când AFR, departe de a fi adoptat un asemenea plan, ar fi adoptat și ar fi pus în aplicare un plan de relansare.

174 Région NPDC consideră că Comisia nu poate, în orice caz, să întemeieze determinarea ratei de care o întreprindere ar fi putut beneficia pe piața de credit exclusiv pe baza unei decizii izolate, ale cărei elemente de fapt, în plus, sunt diferite de situația AFR. Un astfel de demers ar afecta caracterul previzibil și securitatea juridică. Acesta ar face ca luarea unei decizii de către Comisie în acest domeniu să fie arbitrară. În lipsa unui cadru precis, Comisia ar putea abuza de puterea discreționară care îi este recunoscută în stabilirea valorii majorărilor ratei de referință, în special prin aplicarea unei majorări suficient de ridicate pentru ca valoarea ajutorului să nu poată intra în sfera de aplicare a regulilor *de minimis*.

175 Potrivit Région NPDC, Comisia însăși ar fi recunoscut deficiențele metodei sale de stabilire a ratei de referință și de scont în Comunicarea din 2008 privind ratele de referință care a abrogat și a înlocuit Comunicarea din 1997 privind ratele de referință.

176 Pe de altă parte, Région NPDC a adăugat, în răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, că se opune noii metode de stabilire utilizate în decizia atacată pentru motivul că Comisia nu ar fi precizat dacă baza de calcul utilizată era rata EURIBOR corespunzătoare scadenței de un an, rata pieței monetare corespunzătoare scadenței de trei luni sau orice altă bază de calcul.

177 Comisia contestă temeinicia argumentelor Région NPDC.

Aprecierea Tribunalului

178 Trebuie subliniat că, în afara argumentului menționat la punctul 176 de mai sus, argumentarea dezvoltată de Région NPDC în cadrul acestui al doilea aspect al prezentului motiv privește metoda de stabilire descrisă de Comisie în decizia inițială, iar nu pe cea menționată în decizia atacată. Astfel, Région NPDC nu a reformulat acest motiv cu ocazia adaptării concluziilor și a motivelor sale în urma revocării deciziei inițiale și a adoptării deciziei atacate.

179 Or, metoda de stabilire a primei de risc folosită de Comisie în decizia atacată este diferită de cea utilizată în decizia inițială. Astfel cum s-a constatat la punctele 49-55 de mai sus, această metodă se întemeiază, spre deosebire de decizia inițială, în special pe o analiză a practicii piețelor financiare în ceea ce privește primele de risc în cazul unui cumul de riscuri legate de solvabilitatea întreprinderii și de garanțiile oferite.

180 Région NPDC a arătat, în răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, că menține acest al doilea aspect al prezentului motiv „în măsura în care Comisia continuă să nu motiveze în mod convingător temeinicia metodei de stabilire utilizată de aceasta pentru a evalua elementele ajutorului”.

181 Trebuie să se constate că argumentarea Région NPDC confundă motivarea formală cu aprecierea pe fond. Obligația de motivare constituie o normă fundamentală de procedură care trebuie diferențiată de problema temeiniciei motivării, potrivit

jurisprudenței citate la punctul 45 de mai sus. Or, trebuie subliniat că caracterul suficient al motivării a fost constatat cu ocazia examinării primului motiv al acțiunii T-267/08 și al celui de al doilea motiv al acțiunii T-279/08.

- 182 În ceea ce privește argumentul Région NPDC menționat la punctul 176 de mai sus, potrivit căruia baza de calcul nu ar fi fost precizată în decizia atacată, trebuie să se constate că baza de calcul reținută, și anume rata de referință aplicabilă, este determinată în mod clar și precis în Comunicările din 1997 și din 2008 privind ratele de referință, ambele publicate în Jurnalul Oficial, la care se face trimitere în decizia atacată. Comunicarea din 1997 privind ratele de referință, aplicabilă la momentul acordării avansurilor și până la 1 iulie 2008, precizează astfel că rata de referință este considerată egală cu media ratelor indicative înregistrate în timpul lunilor septembrie, octombrie și noiembrie precedente, care se ajustează din nou în timpul anului în cazul în care diferă cu mai mult de 15 % față de media ratelor indicative înregistrate în timpul ultimelor trei luni cunoscute, rata indicativă însăși fiind definită, pentru Franța, drept rata de swap interbancar pe cinci ani, majorată cu o primă de 0,75 puncte (75 de puncte de bază). Comunicarea din 2008 privind ratele de referință, aplicabilă începând cu 1 iulie 2008, precizează că rata de bază este stabilită pornind de la rata IBOR corespunzătoare scadenței de 1 an și stabilește în mod exact modalitățile de actualizare a acestei rate. De altfel, istoricul ratei de referință care figurează, astfel cum a fost amintit la punctul 169 de mai sus, pe pagina web a DG Concurență a Comisiei permite determinarea cu ușurință a ratei de referință aplicabile în cauză. Așadar, prezentul motiv trebuie respins ca nefondat.

- 183 Prin urmare, al doilea aspect al prezentului motiv trebuie respins.

- 184 Rezultă că al șaselea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe lipsa stabilirii valorii ajutorului care trebuie recuperat, trebuie respins în totalitate.

9. Cu privire la al șaptelea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare în cadrul procedurii contencioase și pe un abuz de putere

a) Argumentele părților

¹⁸⁵ Région NPDC susține că Comisia ar fi profitat de adoptarea deciziei atacate pentru a-și fundamenta analiza, pentru a introduce în mod nelegal elemente suplimentare și pentru a răspunde astfel înscrisurilor pe care aceasta le-a prezentat în cadrul procedurii contencioase. Prin includerea în decizia atacată a unor elemente noi referitoare la măsurile de redresare planificate de AFR și la metoda de stabilire a valorii ajutorului, Comisia ar urmări să lipsească de efect acțiunea introdusă de Région NPDC, ceea ce ar constitui o încălcare a dreptului la apărare și un abuz de putere.

¹⁸⁶ Comisia solicită respingerea prezentului motiv.

b) Aprecierea Tribunalului

¹⁸⁷ Potrivit Région NPDC, prin includerea unor elemente noi în decizia atacată menite să răspundă la înscrisurile acesteia, Comisia ar urmări să lipsească de efect acțiunea sa, ceea ce ar constitui o încălcare a dreptului la apărare în cadrul procedurii contencioase și un abuz de putere.

188 Este necesar să se examineze, cu titlu preliminar, legalitatea revocării efectuate de Comisie.

189 În această privință, este util să se amintească jurisprudența în domeniul revocării actelor administrative care conferă drepturi subiective sau avantaje similare destinatarului acestora. Curtea a recunoscut, fără a se aduce atingere protecției încrederii legitime și principiului securității juridice (a se vedea Hotărârea Curții din 24 ianuarie 2002, *Conserve Italia/Comisia*, C-500/99 P, Rec., p. I-867, punctul 90 și jurisprudența citată) și cu condiția ca revocarea să intervină într-un termen rezonabil (*Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, González y Díez/Comisia*, T-25/04, Rep., p. II-3121, punctul 97), dreptul instituțiilor Uniunii de a revoca, pe motiv de nelegalitate, o decizie prin care se acordă un beneficiu destinatarului acesteia.

190 Acest drept de a revoca o decizie nelegală trebuie *a fortiori* recunoscut instituțiilor Uniunii în ceea ce privește un act care nu creează drepturi, viciat de o nelegalitate, precum decizia atacată. Astfel, în această situație, nu împiedică revocarea actului considerații referitoare la protecția încrederii legitime a destinatarului și la drepturi dobândite de acesta (a se vedea în acest sens *Hotărârea Tribunalului din 10 iulie 1997, AssiDomän Kraft Products și alții/Comisia*, T-227/95, Rec., p. II-1185, punctul 41). Pe de altă parte, trebuie subliniat că Comisia a motivat revocarea menționată în considerentele (8)-(12) ale deciziei atacate corespunzător cerințelor legale.

191 Prin urmare, Comisia era în drept să revoce decizia inițială.

192 În ceea ce privește adăugarea unor elemente noi în decizia atacată, trebuie să se constate, cu privire la cele referitoare la măsurile de redresare adoptate de AFR, că respectiva adăugare urmărește, din partea Comisiei, să răspundă mai detaliat decât în decizia inițială la argumentele dezvoltate de reclamante în acțiunile lor. Luarea în

considerare a argumentelor prezentate de reclamante nu poate constitui o încălcare a dreptului la apărare în cadrul procedurii contencioase.

193 În ceea ce privește noua motivare referitoare la metoda de calcul a primei de risc, trebuie să se constate că aceasta nu a făcut, desigur, obiectul unei dezbateri în contradictoriu în cursul procedurii contencioase privind decizia inițială. În schimb, ea a făcut obiectul unei dezbateri în contradictoriu la Tribunal din moment ce reclamantele au fost invitate să își prezinte observațiile cu privire la decizia atacată. De altfel, această dezbaterie a permis uneia din cele două reclamante, CID, să invoce un motiv referitor la legalitatea noii motivări, care a fost examinat la punctele 49-55 de mai sus. Prin urmare, principiul contradictorialității a fost respectat la Tribunal.

194 Rezultă că motivul întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare în cursul procedurii contencioase trebuie respins ca nefondat.

195 Région NPDC susține de asemenea că introducerea unor elemente noi în decizia atacată ar urmări privarea de efect a acțiunii sale și ar constitui un abuz de putere.

196 Potrivit jurisprudenței, noțiunea de abuz de putere se referă la utilizarea de către o autoritate administrativă a puterilor acesteia în alt scop decât cel pentru care i-au fost conferite (Hotărârea Curții din 13 noiembrie 1990, Fedesa și alții, C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 24, și Hotărârea Curții din 10 mai 2005, Italia/Comisia, C-400/99, Rec., p. I-3657, punctul 38). O decizie reprezintă un abuz de putere numai dacă rezultă din indicii obiective, pertinente și concordante că a fost adoptată într-un astfel de

scop (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 9 septembrie 2010, *Evropaïki Dynamiki/Comisia*, T-387/08, nepublicată în Repertoriu, punctul 159 și jurisprudența citată).

197 În speță, Région NPDC nu a prezentat niciun element care să poată demonstra că Comisia s-ar fi folosit de competența sa de a revoca o decizie și de a adopta o nouă decizie în alt scop decât cel de a corecta o nelegalitate care vicia decizia inițială și de a statua cu privire la existența unui ajutor de stat și a compatibilității acestuia cu piața comună.

198 Prin urmare, motivul întemeiat pe un abuz de putere trebuie respins.

199 Rezultă că prezentul motiv trebuie respins în totalitate.

200 Din ansamblul celor ce precedă rezultă că prezentele acțiuni trebuie respinse ca nefondate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

201 Articolului 87 din Regulamentul de procedură prevede la alineatul (2) primul paragraf că partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată, iar la alineatul (3) primul paragraf, că, pentru motive excepționale, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli.

202 În speță, trebuie subliniat că Comisia nu a solicitat obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

203 În plus, trebuie să se constate că Comisia a recunoscut că decizia inițială, vizată în primă fază de prezentele acțiuni, era nelegală, întrucât era motivată insuficient și că a revocat-o din acest motiv.

204 În aceste condiții, este necesar să se decidă că Comisia va suporta toate cheltuielile de judecată, cu excepția cheltuielilor de judecată efectuate de reclamante ulterior notificării deciziei de revocare a deciziei inițiale, care vor fi suportate de acestea din urmă.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta)

declară și hotărăște:

1) Constată că nu mai este necesar să se pronunțe asupra cererilor de anulare a Deciziei C(2008) 1089 final a Comisiei din 2 aprilie 2008 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii Arbel Fauvet Rail SA.

2) Respinge acțiunile.

- 3) Obligă Comisia Europeană la plata cheltuielilor de judecată, cu excepția celor efectuate de Région Nord-Pas-de-Calais și de Communauté d'agglomération du Douaisis ulterior comunicării către acestea a Deciziei C(2010) 4112 final a Comisiei din 23 iunie 2010 privind ajutorul de stat C 38/2007 (ex NN 45/2007) acordat de Franța întreprinderii Arbel Fauvet Rail, prin care s-a revocat Decizia C(2008) 1089 final.**

Truchot

Martins Ribeiro

Kanninen

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 12 mai 2011.

Semnături

Cuprins

Situația de fapt	II - 2007
Procedura și noi extinderi în cursul judecății	II - 2009
Concluziile părților	II - 2011
În drept	II - 2012
A — Cu privire la consecințele procedurale ale revocării deciziei inițiale și ale înlocuirii acesteia cu decizia atacată	II - 2012
B — Cu privire la cererea de anulare a deciziei atacate	II - 2013
1. Cu privire la admisibilitatea celui de al cincilea motiv al acțiunii T-279/08	II - 2014
a) Argumentele părților	II - 2014
b) Aprecierea Tribunalului	II - 2015
2. Cu privire la primul motiv al acțiunii T-267/08 și la al doilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiate pe încălcarea obligației de motivare ...	II - 2017
a) Argumentele părților	II - 2017
b) Aprecierea Tribunalului	II - 2018
Cu privire la primul motiv al acțiunii T-267/08	II - 2020
Cu privire la al doilea motiv al acțiunii T-279/08	II - 2020
	II - 2069

- Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o motivare insuficientă privind metoda de stabilire a valorii ajutorului II - 2021
- Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o lipsă a motivării care decurge din examinarea „globală și solidară” a avansurilor acordate AFR II - 2024
- 3. Cu privire la al doilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiilor contradictorialității, egalității, bunei administrări, respectării identității constituționale a statelor membre și protecției încrederii legitime, și cu privire la primul motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a principiului contradictorialității II - 2026
 - a) Argumentele părților II - 2026
 - b) Aprecierea Tribunalului II - 2028
- 4. Cu privire la al treilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe eroarea vădită de apreciere rezultând din neluarea în considerare a particularității juridice a autorului ajutorului II - 2036
 - a) Argumentele părților II - 2036
 - b) Aprecierea Tribunalului II - 2037
- 5. Cu privire la primul aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește originea fondurilor, și cu privire la al patrulea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de resurse de stat II - 2038
 - a) Argumentele părților II - 2038
 - b) Aprecierea Tribunalului II - 2039
- 6. Cu privire la al doilea aspect al celui de al patrulea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare în calificarea AFR ca fiind o întreprindere în dificultate, și cu privire la al treilea motiv al acțiunii T-279/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește noțiunea de întreprindere în dificultate II - 2042
 - a) Argumentele părților II - 2042

b)	Aprecierea Tribunalului	II - 2046
7.	Cu privire la al cincilea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o eroare de apreciere în ceea ce privește pretinsul avantaj de care AFR ar fi beneficiat de pe urma avansurilor rambursabile	II - 2054
a)	Argumentele părților	II - 2054
b)	Aprecierea Tribunalului	II - 2055
8.	Cu privire la al șaselea motiv al acțiunii, întemeiat pe o eroare de apreciere a valorii ajutorului	II - 2057
a)	Cu privire la primul aspect al celui de al șaselea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe lipsa stabilirii valorii ajutorului care trebuie recuperat	II - 2057
	Argumentele părților	II - 2057
	Aprecierea Tribunalului	II - 2058
b)	Cu privire la al doilea aspect al celui de al șaselea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe aprecierea eronată a primei de risc	II - 2059
	Argumentele părților	II - 2059
	Aprecierea Tribunalului	II - 2061
9.	Cu privire la al șaptelea motiv al acțiunii T-267/08, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare în cadrul procedurii contencioase și pe un abuz de putere	II - 2063
a)	Argumentele părților	II - 2063
b)	Aprecierea Tribunalului	II - 2063
	Cu privire la cheltuielile de judecată	II - 2066